

Wąbrzeźno

i okolice

Wąbrzeźno - The City of Three Lakes

The name of the city is related to the legend. It comes from the words that the Bishop of Chełmno addressed to the inhabitants of the settlement: „I give you the banks!“. The name Wąbrzeźno was to be derived from the words „you shores“. It is the most beautiful corner of the historical Chełmno Land.

Wąbrzeźno is the most beautiful corner of the historical Chełmno Land. Everyone who enters the city will find peace here. He will also be captivated by the unique atmosphere of this welcoming piece of Earth, which was discovered in prehistoric times.

Therefore, the history of Wąbrzeźno is written with numerous events and many legends. The city was visited by kings, church dignitaries, famous writers, artists and political activists. This is where the Nobel laureate W. Nernst, Fr. Bernard, Olympians M. Freimut, Roy Henkel and M. Fularczyk-Kozłowska and famous sportsmen K. Kudłacz, S. Rumniak and M. Kochański come from. It was here that the first electric railway in Poland was launched, and this is where Aleksandra Bacińska writes about whom the „second Osiecka” is called.

Wąbrzeźno - miasto trzech jezior

Nazwa miasta związana jest z legendą. Pochodzi od słów, które biskup chełmiński skierował do mieszkańców osady: „Wam brzegi daję!”. Od słów „wam brzegi” miała powstać nazwa Wąbrzeźno. Wąbrzeźno to najpiękniejszy zakątek historycznej Ziemi Chełmińskiej.

Każdy, kto przekroczy progi miasta, znajdzie tu spokój. Urzeczy go też wyjątkowy klimat tego gościnnego kawałka Ziemi. To wyjątkowe miejsce odkryto w czasach przedhistorycznych. To wyjątkowe miejsce odkryto w czasach przedhistorycznych.

Dlatego też karty historii Wąbrzeźna zapisane są licznymi wydarzeniami i wieloma legendami. Miasto to było odwiedzane przez królów, dostojników Kościoła, znanych pisarzy, artystów i działaczy politycznych. Stąd wywodzą się laureat nagrody Nobla W. Nernst, o. Bernard, olimpijczycy M. Freimut, Roy Henkel i M. Fularczyk - Kozłowska oraz znani sportowcy K. Kudłacz, S. Rumniak czy M. Kochański. To tutaj uruchomiono pierwszą w Polsce kolej elektryczną i to tutaj pisze Aleksandra Bacińska, o której mówią „druga Osiecka”.

Wąbrzeźno, located between three lakes and immersed in greenery, is an ideal place to rest. It has a rich recreational and sports, gastronomic, commercial, service and medical base. For those who would like to spend the weekend here, the hotels offer comfortable rooms.

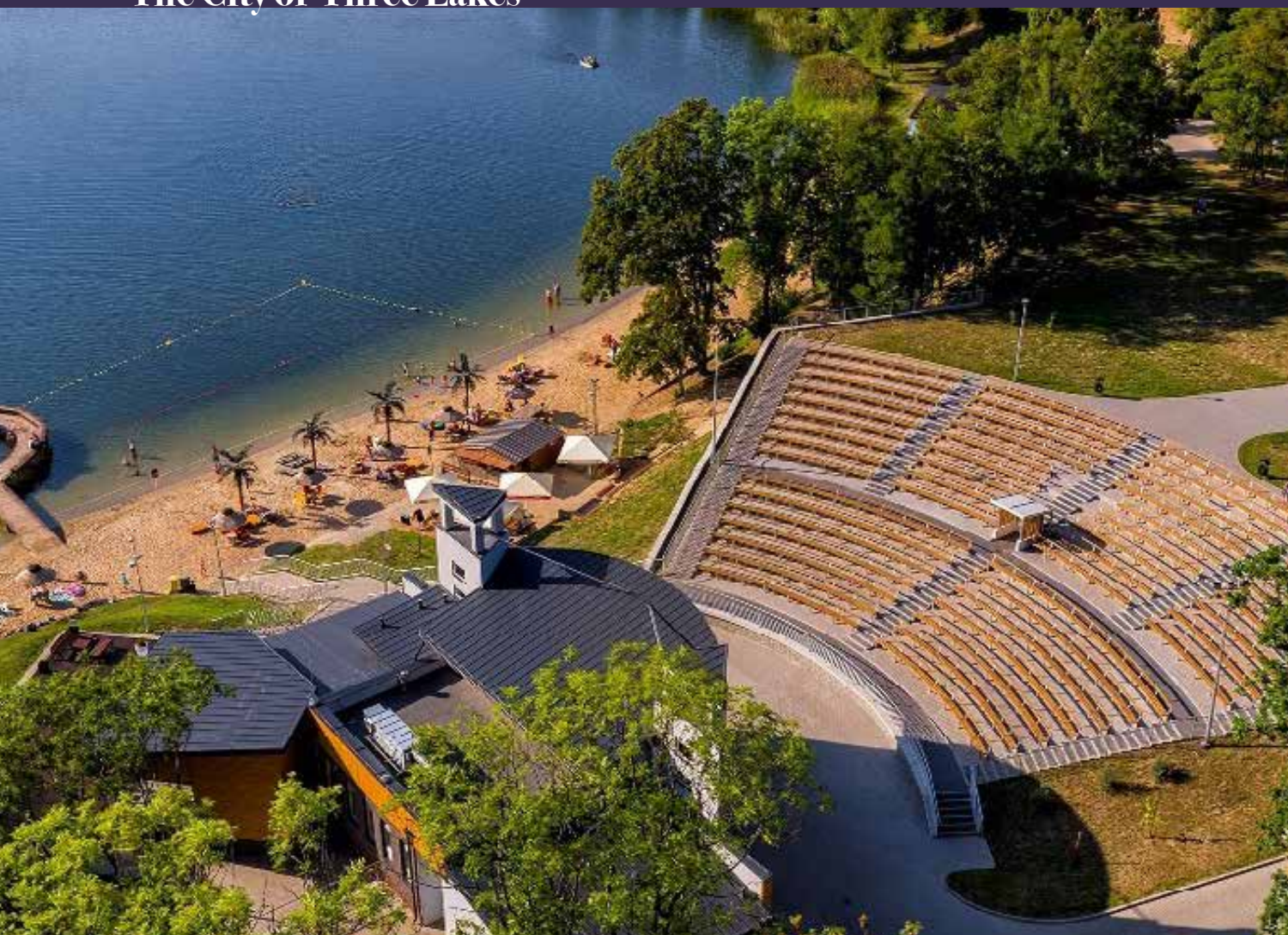
The following are worth recommending: Podzamcze with a city beach, an amphitheater, Góra Zamkowa, a historic park and an emerging recreational center; swimming pool; paintball; squash or bowling alley. There are bicycle and walking paths with viewpoints, bicycle repair stations and a mini-fitness park. Many events are organized here for residents and tourists.

Lakes: Fryderyk, Sitno and Lake Zamkowe are very important elements of the Wąbrzeźno landscape. Fryderyk and Lake Zamkowe are situated in the upper part of the Struga Wąbrzeska catchment area. These are typical gutter lakes - narrow, winding and deep. Sitno is located in the south-west part of the Sitno Canal. It is a shallow melting lake with an area of 48.3 ha. The Castle Lake has an area of 69.6 ha and a maximum depth of 18 m. It is characterized by a very well developed coastline. Fryderyk is smaller, with an area of 25.4 ha, but it is deeper. Its maximum depth is 24 m. Both lakes are supplied by the river - Struga Wąbrzeska, other water courses and underground waters.

The Castle Lake is used for recreation. On its eastern shore there is a bathing area with a beach and a pier, there is a small gastronomy and water equipment rental. There is also a large amphitheater on this lake with all the facilities, a new marina and a recreation center for children and adults are being built. Along the Castle Lake and Lake Fryderyk there are pedestrian and bicycle paths with benches, small fitness parks, fishing stands and points. scenic.

The climate of Wąbrzeźno, just like the climate of the entire Chełmno Lakeland, is typically transitional between the maritime and continental climate. Its characteristic feature is the changeability of weather throughout the year. The overall climatic relations are modified by local conditions, including primarily the topography.

The City of Three Lakes

fot. Marcin Zduniak

Miasto Trzech Jezior

Miasto Trzech Jezior

Wąbrzeźno, położone między trzema jeziorami i zatopione w zieleni, jest idealnym miejscem do odpoczynku. Dysponuje bogatą bazą rekreacyjno-sportową, gastronomiczną, handlową, usługową i medyczną. Tym, którzy chcieliby tu spędzić weekend, hoteliki oferują wygodne pokoje.

Godnymi polecenia są: Podzamcze z plażą miejską, amfiteatrem, Górą Zamkową i zabytkowym parkiem oraz powstającym centrum rekreacyjnym; kryta pływalnia; paintball; squash czy też kręgielnia. Są tu ścieżki rowerowe i spacerowe z punktami widokowymi, stacjami napraw rowerów i minipark fitness. Dla mieszkańców i turystów organizuje się tu wiele imprez.

Bardzo ważnym elementem krajobrazu Wąbrzeźna są jeziora: Fryderyk, Sitno i Jezioro Zamkowe. Fryderyk i Jezioro Zamkowe leżą w górnej części zlewni Strugi Wąbrzeskiej. Są to typowe jeziora rynnowe - wąskie, kręte i głębokie. Sitno znajduje się w południowo-zachodniej części Kanału Sitno. Jest to jezioro wytopiskowe, płytkie, o powierzchni 48,3 ha. Jezioro Zamkowe ma powierzchnię 69,6 ha i głębokość maksymalną 18 m. Cechuje je bardzo dobrze rozwinięta linia brzegowa. Fryderyk jest mniejsze, bo ma 25,4 ha powierzchni, ale za to jest głębsze. Jego maksymalna głębokość wynosi 24 m. Oba jeziora są zasilane przez rzeczkę - Strugę Wąbrzeską, inne wodne ciek i wody podziemne.

Do rekreacji wykorzystywane jest Jezioro Zamkowe. Na jego wschodnim brzegu znajdują się kąpielisko z plażą i pomostem, działa mała gastronomia, wypożyczalnia sprzętu wodnego. Nad tym jeziorem jest też piękny amfiteatr z całym zapleczem, powstają nowa przystań żeglarska oraz centrum rekreacji dla dzieci i dorosłych. Wzdłuż Jeziora Zamkowego i jeziora Fryderyk ciągną się ścieżki pieszo-rowerowe, przy których są ławeczki, małe parki fitness, stanowiska dla wędkarzy i punkty widokowe.

Klimat Wąbrzeźna, tak jak klimat całego Pojezierza Chełmińskiego, ma charakter typowo przejściowy między klimatem morskim a klimatem kontynentalnym. Jego cechą charakterystyczną jest zmienność pogody w ciągu roku. Stosunki ogólnoklimatyczne modyfikowane są przez warunki lokalne, w tym przede wszystkim poprzez ukształtowanie terenu.

Wąbrzeźno - Historia

Wąbrzeźno is one of the oldest towns in Gdańsk Pomerania. Archaeological research indicates that the beginnings of human activity in this area date back to the Stone Age.

In the middle of the 4th millennium BC, the first people from Bohemia and Moravia came to live by farming and breeding domestic animals. The migrations of peoples, wars and invasions made it necessary to build fortified settlements or strongholds, which were located mainly by lakes, e.g. between the Frydek lakes and Zamkowy, or a water settlement erected on stilts by Lake Sitno. In the early Middle Ages, a trade route ran from Kujawy to Prussia in the vicinity of the settlement. Its inhabitants, like the entire population of the Chełmno region, adopted the Christian faith during the reign of Mieszko I. At the beginning of the thirteenth century, the Duke of Mazovia, Konrad, gave the Wąbrzeski stronghold to the Prussian bishop Christian. When the Teutonic Knights were brought to Poland, they seized all the possessions of the Chełmno Land, including Wąbrzeźno. This caused sharp disputes and local conflicts, which were put to an end only by Pope Innocent IV, who issued a document of April 19, 1246, in which, inter alia, for the first time in writing, the name of the city was mentioned - Wambrez, meaning a settlement among birches, that is in the birch. By virtue of the aforementioned act, the city again became the property of the Chełmno bishops, and the Chełmno bishop Heidenryk received from the Grand Master Henryk von Hohenlohe 600 łans of land in Chełmża, Wąbrzeźno, Bobrów and on the Drwęca River.

The Wąbrzeska settlement was located in the center of the Chełmno bishopric, where communication routes from Mazovia to the Baltic Sea and from the Chełmno Land to the Lubawa Land crossed. This probably influenced at the beginning of the fourteenth century on the decision of the then bishop Herman von Prizna to build a castle on a hill outside the city and to surround the city with a wall. It was probably he who gave it the name „Friedecke”, meaning „quiet corner”. The construction was completed in 1321. The castle served as the bishop's residence until 1655, and only in the fourteenth century it was the main seat of the bishop.

Wąbrzeźno - Historia

Wąbrzeźno należy do najstarszych miejscowości Pomorza Gdańskiego. Badania archeologiczne wskazują, że początki działalności ludzkiej na tym obszarze pochodzą jeszcze z epoki kamienia łupanego.

W połowie 4. tysiąclecia p. n. e. przybyła z obszaru Czech i Moraw pierwsza ludność, żyjąca z uprawy roli i hodowli zwierząt domowych. Wędrowki ludów, wojny i najazdy spowodowały konieczność budowy osad warownych czy grodów, które lokowano głównie nad jeziorami, np. pomiędzy jeziorami Frydek i Zamkowym czy osada nawodna wzniesiona na palach nad jeziorem Sitno. We wczesnym średniowieczu w okolicach osady przebiegał szlak handlowy z Kujaw do Prus. Jej mieszkańcy, podobnie jak cała ludność ziemi chełmińskiej, przyjęli wiarę chrześcijańską już za panowania Mieszka I.

Z początkiem XIII wieku książę mazowiecki Konrad podarował gród wąbrzeski biskupowi pruskiemu Chrystianowi. Z chwilą sprowadzania do Polski Krzyżaków, zagarnęli oni wszystkie posiadłości Ziemi Chełmińskiej, w tym również Wąbrzeźno. Wywołało to ostre zatargi i lokalne konflikty, którym kres temu położył dopiero papież Innocenty IV, wydając dokument z dnia 19 kwietnia 1246 roku, w którym m.in. wymieniono po raz pierwszy na piśmie nazwę miasta – Wambrez, oznaczającą osadę wśród brzoź, czyli w brzezinie. Mocą wspomnianego aktu miasto ponownie przeszło na własność biskupów chełmińskich, a biskup chełmiński Heidenryk otrzymał od wielkiego mistrza Henryka von Hohenlohe 600 łanów ziemi w Chełmży, Wąbrzeźnie, Bobrowie i nad Drwęcą.

Osada wąbrzeska znajdowała się w centrum biskupstwa chełmińskiego, tu krzyżowały się drogi komunikacyjne z Mazowsza nad Bałtyk i z Ziemi Chełmińskiej do Ziemi Lubawskiej. Wpłynęło to zapewne w początkach XIV wieku na decyzję ówczesnego biskupa Hermana von Prizna o wzniesieniu na wzgórzu za miastem zamku oraz otoczeniu miasta murem. Prawdopodobnie to on nadał mu nazwę „Friedecke”, czyli „spokojny zakątek”. Budowę ukończono w 1321 roku. Zamek pełnił funkcję rezydencji biskupiej do 1655 roku, przy czym jedynie w XIV wieku była to główna siedziba biskupa.

Obraz Bronisława Stąpczewskiego, 1929

Wąbrzeźno - History

In the 14th and 15th centuries, the city flourished, around 1330 it received a location privilege, stating, among others, that the town had 6 ha, it had the shape of a rectangle with dimensions of 300 by 200 m, there was a castle and a church here and city walls. During the wars with the Teutonic Order, the city suffered a lot. In the Battle of Grunwald, the inhabitants of Wąbrzeźno, as subjects of the Grand Master, fought on the side of the Order. The standard-bearer of the Chełmno Land was Mikołaj of Ryńsk, the later founder of the anti-Teutonic Lizard Society, which significantly contributed to undermining the domination of the Order in Pomerania.

Under the Second Peace of Toruń of 1466, the Chełmno land and Wąbrzeźno came under the rule of the Polish king (Royal Prussia). The power over the city was still exercised by the Chełmno bishop. The city was slowly recovering from its decline and destruction, and on January 10, 1534, the bishop of Warmia, Jan Dantyszek, with the consent of King Sigismund I the Old, issued a document granting a number of privileges to the impoverished city, including its own seal and a coat of arms showing a black eagle's wing pierced with a golden pastor on a red field.

Ruiny Zamku Biskupiego 1939

10 stycznia 1534 ➤
biskup Jan Dantyszek wystawił
miastu nowy przywilej lokacyjny
i nadał herb. Prezentowany na
zdjęciu przywilej przepisał
z oryginału Jerzy
Szlachcikowski. ▼

W XIV i XV wieku miasto rozkwita, około 1330 roku otrzymuje przywilej lokacyjny określający m.in., że miasto posiadało 6 ha, miało kształt prostokąta o wymiarach 300 na 200 m, były tu zamek, kościół i mury miejskie. W czasie wojen z zakonem krzyżackim miasto znacznie ucierpiało. W bitwie pod Grunwaldem mieszkańcy Wąbrzeźna, jako poddani wielkiego mistrza, walczyli po stronie zakonu. Chorążym Ziemi Chełmińskiej był Mikołaj z Ryńska, późniejszy założyciel antykrzyżackiego Towarzystwa Jaszczurczego, które znacznie przyczyniło się do podważenia dominacji zakonu na obszarze Pomorza.

Na mocy II pokoju toruńskiego z 1466 roku Ziemia Chełmińska wraz z Wąbrzeźnem przeszły pod panowanie króla polskiego (Prusy Królewskie). Władzę nad miastem nadal sprawował biskup chełmiński. Miasto powoli dźwigało się z upadku i zniszczeń, a 10 stycznia 1534 r. biskup warmiński Jan Dantyszek, za zgodą króla Zygmunta I Starego wystawił zubożałemu miastu dokument przyznający szereg przywilejów, w tym własną pieczęć oraz herb przedstawiający na czerwonym polu czarne skrzydło orła przebite złotym pastorałem.

Wąbrzeźno - Historia

Herb miasta umieszczony na Ratuszu

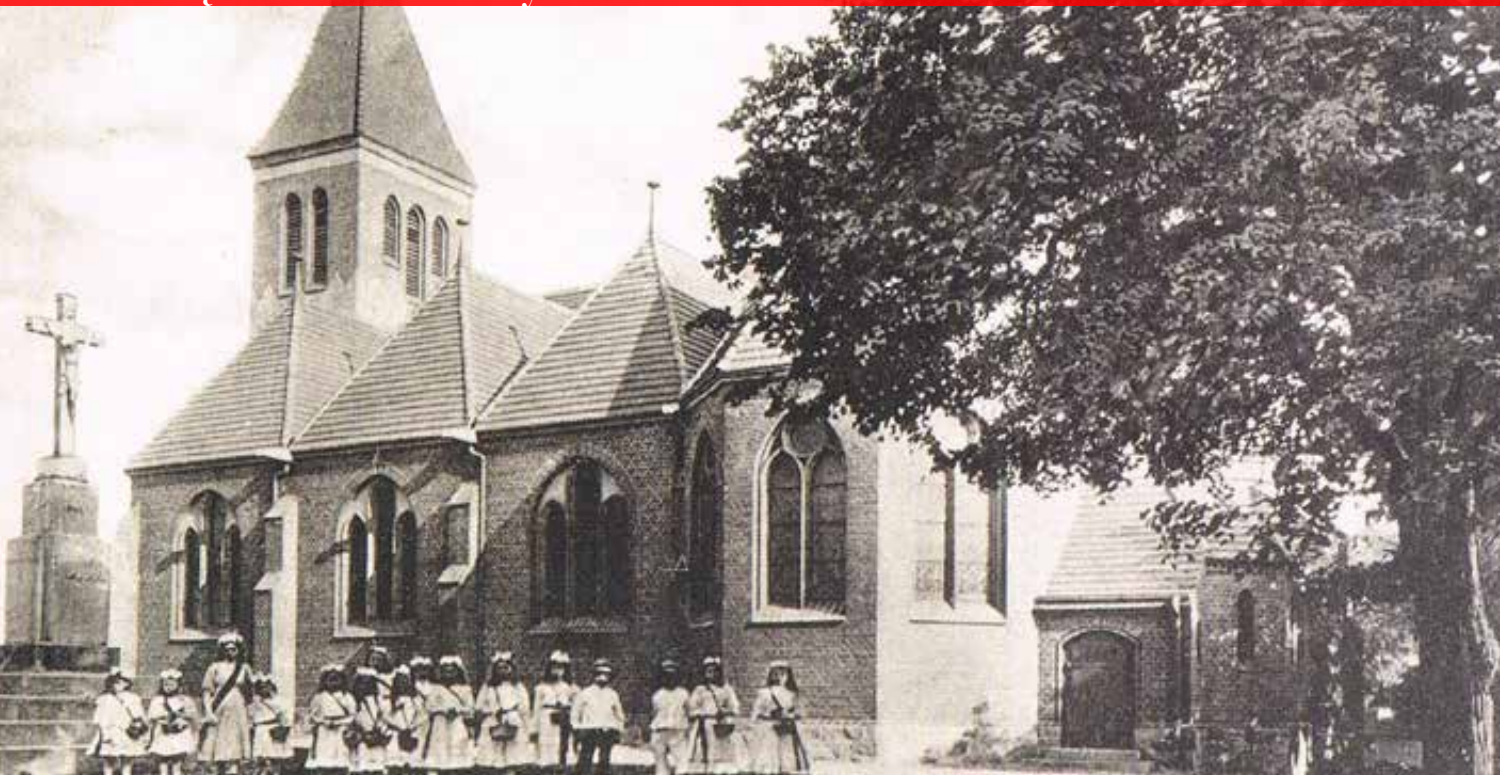
The turn of the 16th and 17th centuries was the period of the city's greatest splendor. There was a development of the commodity and money economy, local trade and crafts, but the main occupation of the town's inhabitants was agriculture and breeding. At that time, the city was polonized - all preserved documents and notes from that period were edited in Polish or Latin.

The period of the city's development was severely hampered by the wars with Sweden. During the second Swedish invasion in 1655, the city and the castle were completely burnt down, and the city seal and privileges granted by bishops were lost during the plunder. Moreover, the losses were exacerbated by epidemics of infectious diseases, crop failures, etc.

After the First Partition of Poland, in 1773 the Prussian King Frederick II announced the secularization of church property, as a result of which Wąbrzeźno ceased to be subject to the bishop's authority. At that time, the city had 78 houses, but no official building, and 77 people had civil rights. The city occupied an area of 60 łans, there were 29 breweries and 1 distillery operating in it. In 1778 the Prussian authorities changed the name of Wąbrzeźno to Briesen, to which Westpreussen was later added. The partitioning authorities, after seizing Royal Prussia, began to re-colonize these lands, bringing German settlers and making German an official language. It started slowly but systematically and the planned process of tingling Wąbrzeźno and the region.

After the establishment of the Duchy of Warsaw in 1807, Wąbrzeźno found itself within its borders. After the fall of Napoleon, the Chełmno Land was occupied by the Russian army for three years. It was not until the Congress of Vienna in 1815 re-annexed these lands to West Prussia.

Wąbrzeźno - History

Wąbrzeźno - Historia

Wąbrzeźno - Historia

Przełom XVI i XVII wieku był okresem największej świetności miasta. Nastąpił rozwój gospodarki towarowo-pieniężnej, lokalnego handlu oraz rzemiosła, jednak głównym zajęciem mieszkańców miasta były rolnictwo i hodowla. W tym czasie nastąpiła polonizacja miasta – wszelkie zachowane dokumenty i zapiski z tego okresu redagowane były po polsku lub łacinie.

Okres rozwoju miasta został poważnie zahamowany przez wojny ze Szwecją. W czasie drugiego najazdu szwedzkiego w 1655 roku miasto wraz z zamkiem doszczętnie spłonęło, a podczas grabieży zaginęła pieczęć miejska i nadane przez biskupów przywileje. Ponadto straty potęgowały epidemie chorób zakaźnych, klęski nieurodzaju itp.

Po I rozbiorze Polski, w 1773 roku król pruski Fryderyk II ogłosił sekularyzację dóbr kościelnych, skutkiem czego Wąbrzeźno przestało podlegać władzy biskupiej. W tym czasie miasto liczyło 78 domów, ale żadnego budynku urzędowego, prawa obywatelskie posiadało 77 osób. Miasto zajmowało powierzchnię 60 łanów, działało w nim 29 browarów i 1 gorzelnia. W 1778 roku pruskie władze zmieniły nazwę Wąbrzeźno na Briesen, do której dodawano później Westpreussen. Władze zaborcze, po zagarnięciu Prus Królewskich, rozpoczęły ponowną kolonizację tych ziem, sprowadzając osadników niemieckich oraz ustalając język niemiecki urzędowym. Rozpoczął się powolny, ale systematyczny i planowy proces niemczenia Wąbrzeźna i regionu.

Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego w 1807 roku Wąbrzeźno znalazło się w jego granicach. Po upadku Napoleona na trzy lata Ziemię Chełmińską zajęły wojska rosyjskie. Dopiero Kongres Wiedeński w 1815 roku przyłączył te ziemie ponownie do Prus Zachodnich.

In the 1930's over a thousand German colonists were settled in Wąbrzeźno, for who in 1852 a Protestant parish was established. In 1897, the Protestant diocese of Wąbrzesko was established. The reunification of Germany in 1871 tightened Prussian policy towards Poles, the Prussian government removed the Polish language from public life and intensified the colonization. However, during this period, a number of public buildings were built incl. town hall, post office and train station, schools, hospital, court, waterworks, power plant. Railway connection from Toruń to Jabłonowo in operation in 1872, contributed to the economic development of the city. Development was also prompted by the establishment of the Wąbrzeski County in 1887. The flourishing of the city, with 8,173 inhabitants in 1912, was also marked in social spheres. Various associations and organizations were set up to support the spirit of Polishness, incl. industrial companies, banking and educational associations and sports.

The outbreak of the First World War caused a stagnation in the economy and trade, but at the same time raised hopes for regaining independence. The Treaty of Versailles (1919) resulted in the Chełmno Land return to the reborn Poland. On January 19, 1920, troops of Grenzschutz (German border guards) left Wąbrzeźno, and on January 20, the 1st Krechowiecki Lancers Regiment under the command of General Pruszyński entered the city. A few days later, General Józef Haller came to the town. It was the beginning of a new period in the history of Wąbrzeźno, which returned to the motherland after nearly 150 years. People came from southern Poland, the German minority lost its privileged position, and the Polonization of schools, offices and institutions began. Polish education and culture developed, educational activities were conducted by numerous social and professional organizations, amateur music groups, choirs and associations were established. The sports clubs „Pomorzanka” and „Pogoń” were very popular.

History - The Economy Boom

Historia - Rozkwit gospodarczy

W latach trzydziestych osiedlono w Wąbrzeźnie ponad tysiąc kolonistów niemieckich, dla których w 1852 roku ustanowiono parafię protestancką. W 1897 r. powołana została protestancka diecezja wąbrzeska. Zjednoczenie Niemiec w 1871 r. zaostrzyło politykę pruską wobec Polaków, rząd pruski usunął język polski z życia publicznego i nasilił akcję kolonizacyjną. Jednakże w tym okresie wzniesiono w mieście szereg obiektów użyteczności publicznej, m.in. ratusz, pocztę i dworzec kolejowy, szkoły, szpital, sąd, wodociągi, elektrownię. Połączenie kolejowe z Torunia do Jabłonowa, uruchomione w 1872 r., przyczyniło się do gospodarczego rozkwitu miasta. Rozwojowi sprzyjało także utworzenie w 1887 r. powiatu wąbrzeskiego. Rozkwit miasta, liczącego w 1912 r. 8.173 obywateli, zaznaczył się również w sferze życia społecznego. Zawiązały się różnego rodzaju stowarzyszenia i organizacje podtrzymujące wśród wąbrzeźnian ducha polskości: towarzystwa przemysłowe, koła bankowe, oświatowe i sportowe.

Wybuch pierwszej wojny światowej spowodował zastój w gospodarce i handlu. Jednocześnie rozbudził nadzieje na odzyskanie niepodległości. Traktat wersalski (1919) ostatecznie zadecydował o włączeniu Ziemi Chełmińskiej do odrodzonej Polski. 19 stycznia 1920 r. Wąbrzeźno opuściły oddziały Grenzschutzu (niemiecka straż graniczna), a nazajutrz, 20 stycznia wkroczył do miasta I Pułk Ułanów Krechowieckich pod dowództwem gen. Pruszyńskiego. Kilka dni później do miasta przybył gen. Józef Haller. Był to początek nowego okresu dziejów Wąbrzeźna, które po blisko 150 latach powróciło do macierzy. Napłynęła ludność z południowej Polski, mniejszość niemiecka utraciła swą uprzywilejowaną pozycję, rozpoczęła się polonizacja szkół, urzędów i instytucji. Rozwijały się szkolnictwo i kultura polska, działalność oświatową prowadziły liczne organizacje społeczne i zawodowe, powstały amatorskie zespoły muzyczne, chóry oraz liczne stowarzyszenia. Dużą popularnością cieszyły się kluby sportowe „Pomorzanka” i „Pogoń”. W okresie międzywojennym ważną rolę odgrywał wąbrzeski ośrodek drukarski, wydawano tu 9 tytułów czasopism, m.in. ukazujący się od 1920 roku „Głos Wąbrzeski” i „Pomorzanie”.

Krótki okres niepodległości zakończył wybuch II Wojny Światowej. Po wkroczeniu wojsk niemieckich zaczęła się akcja eksterminacji ludności polskiej. Aresztowanych - głównie inteligencję, księży, urzędników i kupców - wywożono do obozów w Potulicach i Toruniu lub zamykano w byłej fabryce Polskiego Przemysłu Gumowego. Większość z ok. tysiąca zgromadzonych tam osób rozstrzelano w Łopatkach oraz Kurkocinie. W czasie okupacji znacznie wzrosła liczba ludności niemieckiej, obowiązywał zakaz posługiwania się językiem polskim, zlikwidowano polskie szkoły, organizacje, powrócono do niemieckiej nazwy miasta Briesen Westpreussen. Rozpoczęto również akcję wysiedleńczą, sprowadzając jednocześnie niemieckich osadników. Odpowiedzią na terror był opór ludności polskiej, działającej w organizacji konspiracyjnych, których zadaniem były walka zbrojna, sabotaż i działalność wywiadowcza. 24 stycznia 1945 r. do miasta wkroczyły oddziały Armii Czerwonej, przystąpiono do organizowania administracji państwowej, część ludności Wąbrzeźna i okolic deportowano w głąb ZSRR.

The short period of independence ended with the outbreak of World War II. After the entry of the German army, the action to exterminate the Polish population began. Those arrested, mainly the intelligentsia, priests, officials and merchants, were transported to camps in Potulice and Toruń or locked in the former factory of the Polish Rubber Industry. Most of the approximately 1,000 people gathered there were shot in Łopatkach and Kurkocin. During the occupation, the number of the German population increased significantly, the use of the Polish language was forbidden, Polish schools and organizations were closed, and the German name of the city was returned to Briesen Westpreussen. A displacement action was also started, at the same time bringing in German settlers. The response to the terror was the resistance of the Polish population operating in underground organizations whose task was armed struggle, sabotage and intelligence activities. On January 24, 1945, Red Army troops entered the city, the state administration began to be organized, part of the population of Wąbrzeźno and its vicinity were deported deep into the USSR.

Historia- II Wojna Światowa

Historia - PRL

Po zakończeniu II wojny światowej, przystąpiono do organizowania administracji państwowej, zajęto się wyżywieniem ludności, opieką społeczną i uruchomieniem warsztatów pracy. Według spisu ludności w 1950 roku Wąbrzeźno zamieszkiwały 8873 osoby. Około 50 % ogółu zatrudnionych pracowało w powstałych na początku lat pięćdziesiątych Pomorskich Zakładach Tworzyw Sztucznych. Obok tego dużego zakładu powstawały również małe i średnie przedsiębiorstwa. Zagospodarowano tereny rolnicze i zwiększono poziom produkcji rolnej. Miasto zaczęło się rozbudowywać. Powstały nowe osiedla, ulice i ciągi spacerowe, ruszyło także indywidualne budownictwo mieszkaniowe. Budowano nowe obiekty szkolne na terenie miasta i powiatu, modyfikowano sieć biblioteczną. W 1975 roku nastąpiła likwidacja powiatu oraz reforma administracji miasta. W roku 1987 odbyły się w Wąbrzeźnie ogólnopolskie dożynki z udziałem władz państwowych PRL. Wrzesień 1980 roku to okres tworzenia się w wąbrzeskich zakładach struktur „Solidarności”, a w 1981 roku pozycja NSZZ była już mocno ugruntowana. Związek działał we wszystkich przedsiębiorstwach i coraz bardziej angażował się „wydzierając” powoli PZPR i jej ludziom w administracji monopol na arbitralne rozstrzyganie lokalnych spraw i problemów.

After the end of World War II, the state administration was organized, the people were fed, welfare and work workshops were launched. According to the 1950 census, 8873 people lived in Wąbrzeźno. About 50% of the total number of employees worked in the Pomeranian Plastic Plants established in the early 1950s. In addition to this large plant, also small and medium-sized enterprises were established. Agricultural land was developed and the level of agricultural production increased. The city began to expand. New housing estates, streets and strolls were built, and individual housing construction was launched. New school facilities were built in the town and poviát, and the library network was modified. In 1975, the poviát was liquidated and the city administration was reformed. In 1987, a nationwide harvest festival was held in Wąbrzeźno with the participation of the state authorities of the People's Republic of Poland. September 1980 was the time when the Solidarity structures were being established in the Wąbrzeski factories, and in 1981 the position of the NSZZ was already well established. The union was active in all enterprises and became more and more involved, slowly “tearing away” the monopoly of the PZPR and its people in administration for arbitrary resolution of local issues and problems.

Wąbrzeźno Today

*After the political changes at the turn of the 1980s
In the 1980s and 1990s, the reform of local government started in 1990 constituted an important impulse for the development of Wąbrzeźno. First of all, it made the city independent, reduced its dependence on the „headquarters”, and released the*

Apart from the necessary systemic transformations, the process of „catching up” has started. After the administrative reform in 1999, the city became the capital of the newly created powiat, one of the 23 voivodships of Kujawsko-Pomorskie.

The year 1990 started a new stage in the development of the city. The new city council, the city board and the mayor were elected. Bogdan Koszuta became the first mayor. The commencement of the local government activity had a very positive impact on the implementation of investment tasks in the city. During this period, a lot of emphasis was placed on the development of housing, municipal infrastructure, organization of sewage management, and renovation of educational institutions. Moreover, as one of the first in the country, from September 1, 1990, the city took over the running of primary schools, and in the years 1995 - 98 it ran a general secondary school, on August 17, 1990, the first issue of the local magazine „Wąbrzeskie News” was published. systematically for 20 years, first as a biweekly, then as a weekly until the end of August 2010.

In 1991, the Social Committee for the Construction of the Municipal Cable Television was established. He managed the network and the production of the local program until 1994. Later, management was transferred to the Wąbrzeski House of Culture. In 2001, I administer the network by the acquired company Multimedia. The local MTK program has been produced by the WDK team until today. The programs are broadcast on a weekly basis. The investment achievements of this period include the commissioning of a modern sewage treatment plant. As a result, sewage systems (approx. 96% of the city) and water supply were expanded. In 1996, Wąbrzeźno celebrated its 750th anniversary. This year is also associated with decisions and investments important for the city's development. The City Council established, as one of the first in the country, the Regional Society for Social Housing in Wąbrzeźno. An important event was the opening of a gas pipeline reduction station in 1996, which, after years of efforts by local authorities, was brought to the city.

Nowa Rzeczywistość

*Po przemianach ustrojowych przełomu lat 80-tych
i 90-tych, rozpoczęta w 1990 roku reforma samorządu terytorialnego stanowiła ważny impuls dla rozwoju Wąbrzeźna. Przede wszystkim usamodzielniała miasto, zmniejszyła jego zależność od „centrali”, wyzwoliła inicjatywę mieszkańców.*

Oprócz niezbędnych przeobrażeń ustrojowych rozpoczął się proces „odrabiania zaległości”. Po reformie administracyjnej w 1999 roku miasto zostało stolicą nowo utworzonego powiatu, jednego z 23 województwa kujawsko-pomorskiego.

Nowy etap rozwoju miasta zapoczątkował rok 1990. Wybrano nową radę miejską, zarząd miasta i burmistrza. Pierwszym burmistrzem został Bogdan Koszuta. Rozpoczęcie działalności samorządu terytorialnego wpłynęło bardzo korzystnie na realizację zadań inwestycyjnych w mieście. W okresie tym duży nacisk położono na rozwój mieszkalnictwa, infrastruktury komunalnej, uporządkowanie gospodarki ściekowej, remonty placówek oświatowych. Ponadto, jako jedno z pierwszych w kraju, od 1.09.1990 roku miasto przejęło prowadzenie szkół podstawowych, a w latach 1995 - 98 prowadziło liceum ogólnokształcące, 17 sierpnia 1990 roku wydano pierwszy numer pisma lokalnego „Wiadomości Wąbrzeskie”, które ukazywało się systematycznie przez 20 lat, najpierw jako dwutygodnik, następnie jako tygodnik, do końca sierpnia 2010 roku.

W 1991 roku powstał Społeczny Komitet Budowy Miejskiej Telewizji Kablowej. Siecią oraz produkcją lokalnego programu zarządzał do 1994 roku. Potem zarządzanie przekazano Wąbrzeskiemu Domowi Kultury. W roku 2001 administrację siecią przejęła firma Multimedia. Program lokalny MTK produkowany jest przez ekipę WDK do dzisiaj. Audycje emitowane są w cyklu tygodniowym. Do osiągnięć inwestycyjnych tego okresu zaliczyć należy oddanie do użytku nowoczesnej oczyszczalni ścieków. W ślad za tym rozbudowano sieci kanalizacyjne (ok. 96 % miasta) i wodociągowe. W 1996 roku Wąbrzeźno uroczyście obchodziło 750 – lecie istnienia. Z rokiem tym wiążą się również ważne dla rozwoju miasta decyzje oraz inwestycje. Rada Miejska powołała, jako jedno z pierwszych w kraju, Regionalne Wąbrzeskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego. Istotnym wydarzeniem było otwarcie w 1996 roku stacji redukcyjnej gazociągu, który, po latach starań władz samorządowych, doprowadzono do miasta.

Since the beginning of the 1990s, about 900 apartments in multi-family housing have been commissioned in the city. In the years 1995 - 2001, all coal-fired boiler houses were shut down, and their place was taken by ecological oil and gas boiler houses. Street lighting was modernized. New internal roads were built, incl. on the so-called „Osiedle Ptasim”, John Paul II Square was rebuilt. In October 2005, the City Swimming Pool was opened. Paweł Bączyński.

Convenient communication is the basic condition for the city's economic development. Activities, started in 2001 with the development of a feasibility study, and completed in 2004 with the purchase of land, were the basis for the implementation of a great project - the construction of a city bypass. The investment, carried out by the joint efforts of the County Office and the City Hall, was completed on August 31, 2006. The bypass with a length of 7.8 km contributed to the elimination of burdensome transit traffic from the city center. Road traffic safety has improved, the noise level and exhaust emissions have decreased. Convenient areas for future investments have been created around the beltway. Since 2006, the City of Wąbrzeźno has been cooperating with the German town of Syke, located in Lower Saxony, Germany (Diepholz district). On December 8, 2006, a partnership agreement between the towns of Wąbrzeźno - Syke was signed in Syke. It gives the possibility of wide cooperation in the field of education, culture, sport, local government administration and security. The partnership contributes to the deepening of relations and acceptance between citizens of both countries.

Wąbrzeźno - History

Nowa Rzeczywistość

Od początku lat 90. w mieście oddano do użytku ok. 900 mieszkań w budownictwie wielorodzinnym. W latach 1995 - 2001 wyłączone zostały wszystkie kotłownie węglowe, a ich miejsce zajęły ekologiczne kotłownie olejowo-gazowe. Zmodernizowano oświetlenie uliczne. Wybudowano nowe drogi wewnętrzne, m.in. na tzw. „osiedlu Ptasim”, przebudowano Plac Jana Pawła II. W październiku 2005 roku oddano do użytku Pływalnię Miejską im. Pawła Bączyńskiego.

Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego miasta jest dogodna komunikacja. Działania, rozpoczęte w 2001 roku opracowaniem studium wykonalności, a zakończone w 2004 roku wykupem gruntów, były podstawą do zrealizowania wielkiego przedsięwzięcia - budowy obwodnicy miasta. Inwestycję, realizowaną wspólnymi siłami Starostwa Powiatowego i Urzędu Miasta, zakończono 31 sierpnia 2006 roku. Obwodnica o długości 7,8 km przyczyniła się do wyeliminowania uciążliwego ruchu tranzytowego z centrum miasta. Poprawiło się bezpieczeństwo ruchu drogowego, obniżył się poziom hałasu i emisji spalin. Wokół obwodnicy powstały dogodne tereny pod przyszłe inwestycje. Od 2006 roku Gmina Miasto Wąbrzeźno współpracuje z niemieckim miastem Syke, położonym w Dolnej Saksonii w Niemczech (powiat Diepholz). 8 grudnia 2006 roku w Syke podpisana została umowa partnerstwa miast Wąbrzeźno - Syke. Daje ona możliwość szerokiej współpracy na płaszczyźnie oświaty, kultury, sportu, administracji samorządowej i bezpieczeństwa. Partnerstwo przyczynia się do pogłębiania stosunków i akceptacji między obywatelami obu państw.

Since Poland's accession to the European Union, Wąbrzeźno has been intensively seeking external funds for the implementation of various projects. As part of the Norwegian Financial Mechanism, the city obtained funds for the thermal modernization of the facilities of the Wąbrzeski Cultural Center, the UNIA Municipal Sports Club, the Municipal Kindergarten, the Municipal Kindergarten Branch, Primary School No. 2, Primary School No. 3, Middle School No. 1. The project has been completed in May 2009. In the years 2008-2011, the city center was revitalized - Jana Pawła II Square and the adjacent streets. 43.75% of the investment was financed by the European Regional Development Fund. Nearly PLN 7 million was spent on the renovation of the center.

In 2009 and 2010, the first two sections of the pedestrian and bicycle path in the city were laid at the Castle Lake. In 2012, thanks to co-financing from the Regional Program of the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship, nine more were built. The next ones were built during the construction and reconstruction of streets in the city. In 2016, their total length of the operational screen is approx. 9 km, and in 2020 - nearly 14 km.

A very important step for the residents was the signing of an agreement in 2011, under which the local government took over provincial roads within the city limits, in return for putting the city bypass under the province management. The modernization of roads lasted from 2012 to 2013 and cost over PLN 7 million. Since 2011, many roads have been rebuilt and built. Thus, the city gained not only safety, but also appearance.

Wąbrzeźno - History

The local government also focused on the development of sports and tourist facilities. In mid-2010, Orlik was commissioned, and in 2011, a multi-purpose sports field was built at the Primary School No. 2. In 2014, two sports fields and football fields were built at Primary School No. 3. The latter was built as part of the project for the expansion of the sports base, which was established in 2012. As part of this project, a maneuvering yard was also built, and in the years 2018-2020 the city stadium was modernized, which became a certified athletics facility.

One of the most important ecological investments carried out in 2014 and 2015 was the modernization of the sewage treatment plant. A modern marketplace has been operating in the city since 2013. From 2014, residents can indicate for implementation projects submitted according to the civic budget. The year 2016 was marked by the commencement of works on the construction of a modern building for the Municipal and County Public Library. The investments were completed in December 2017. In 2018, a new bridge was built on Lake Zamkowe, and on September 2, a new amphitheater was officially opened in Podzamcze. In the years 2020-2021, further investments are being carried out, such as the construction of a recreation and leisure park, modernization of the park and landscape architecture equipment, and the construction of a water sports marina. These investments are carried out as part of the Podzamcze revitalization project. An important investment for the environment and safety in 2020 is the replacement of street lamps with LED lighting and the construction of two graduation towers.

fot. Marcin Zdunlak

Nowa Rzeczywistość

Wąbrzeźno od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej intensywnie zabiega o fundusze z zewnątrz na realizację różnych projektów. W ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego miasto uzyskało środki na termomodernizację obiektów Wąbrzeskiego Domu Kultury, Miejskiego Klubu Sportowego UNIA, Przedszkola Miejskiego, Filii Przedszkola Miejskiego, Szkoły Podstawowej nr 2, Szkoły Podstawowej nr 3, Gimnazjum nr 1. Realizację projektu zakończono w maju 2009 roku. W latach 2008 – 2011 przeprowadzono rewitalizację centrum miasta - Placu Jana Pawła II wraz z przyległymi do niego uliczkami. Inwestycja w 43,75% została sfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Na odnowę centrum wydano blisko 7 mln zł.

W 2009 r. i 2010 r. nad Jezioro Zamkowe położono pierwsze w mieście dwa odcinki ścieżki pieszo-rowerowej. W 2012 roku, dzięki dofinansowaniu z Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, wybudowano dziewięć kolejnych. Następne powstawały przy okazji budowy i przebudowy ulic prowadzonych na terenie miasta. W 2016 roku ich łączna długość wynosiła ok. 9 km, a w 2020 roku blisko 14 km.

Bardzo ważnym krokiem dla mieszkańców było podpisanie w 2011 roku porozumienia, na mocy którego samorząd przejął drogi wojewódzkie w granicach miasta, w zamian za oddanie obwodnicy miasta w zarząd województwa. Modernizacja dróg trwała od 2012 do 2013 roku i pochłonęła ponad 7 mln złotych. Od 2011 roku przebudowano i stworzono wiele dróg. Miasto zyskało tym samym nie tylko na bezpieczeństwie, ale i na wyglądzie.

Samorząd postawił też na rozwój bazy sportowej i turystycznej. W połowie 2010 roku oddano do użytku Orlika, a w 2011 przy Szkole Podstawowej nr 2 wybudowano boisko wielofunkcyjne. W 2014 roku przy Szkole Podstawowej nr 3 wybudowano aż dwa boiska - wielofunkcyjne i do piłki nożnej. Te ostatnie zostało wybudowane w ramach projektu realizacji projektu rozbudowy bazy sportowej, który powstał w 2012 roku. W ramach tego projektu wybudowano też plac manewrowy, a w latach 2018 - 2020 zmodernizowano stadion miejski, który stał się certyfikowanym obiektem lekkoatletycznym.

Jedną z najważniejszych inwestycji ekologicznych, prowadzonych w 2014 i 2015 roku była modernizacja oczyszczalni ścieków. Od 2013 roku w mieście funkcjonuje nowoczesne targowisko. Od 2014 roku mieszkańcy mogą wskazywać do realizacji projekty zgłoszone według budżetu obywatelskiego. Rok 2016 zapisał się rozpoczęciem prac przy projekcie budowy nowoczesnego gmachu dla Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej. Inwestycje zakończono w grudniu 2017 roku. W 2018 roku na Jeziorze Zamkowym postawiono nowy most, a 2 września uroczyste - w czasie dożynek wojewódzkich - otwarto na Podzamczu nowy amfiteatr. W latach 2020-2021 realizowane są kolejne inwestycje, jak np. budowa parku rekreacji i wypoczynku, modernizacja parku i urządzeń małej architektury oraz budowa przystani sportów wodnych. Inwestycje te prowadzone są w ramach projektu rewitalizacji Podzamcza. Ważną dla środowiska i bezpieczeństwa inwestycją realizowaną w 2020 roku jest wymiana lamp ulicznych na oświetlenie LED oraz budowa dwóch tętni.

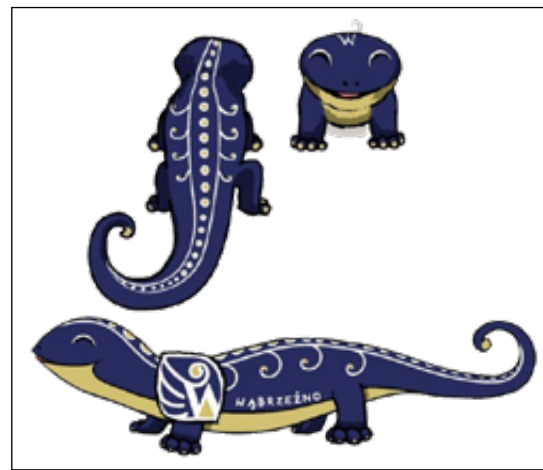
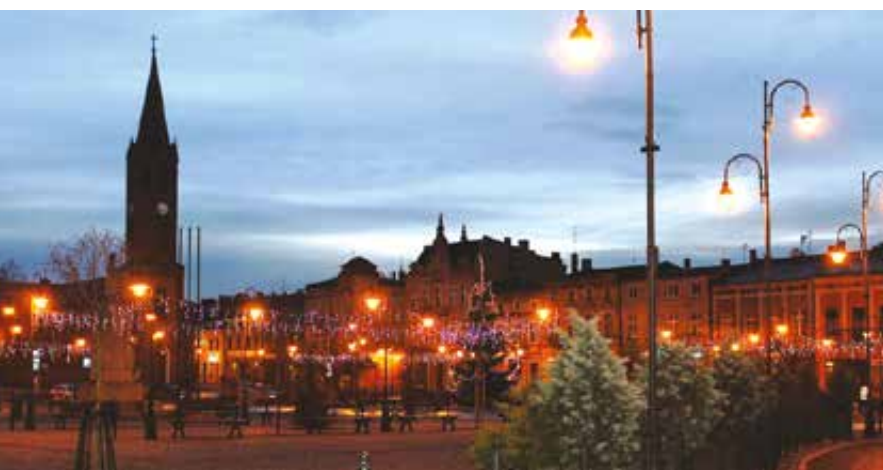

The City Centre

The first city center was marked out at the beginning of the 14th century, after the first settlement of Wambresin burnt down at the end of the 1770s. The heart of Wąbrzeźno was and still is the market square. For centuries, it has been a meeting place for residents and a center of commercial and social life.

Quarterly fairs were held here already in the Middle Ages, attracting traders and crowds of buyers. It is here that the first town hall was built, where the city authorities were located, and it was here that distinguished guests were welcomed and religious and civic celebrations were organized. The market has witnessed many events. Among others, King Władysław Jagiełło, dignitaries of the Church, famous writers and political activists. It is here that the residents of the Ravings along with General Józef Haller celebrated the return of Wąbrzeźno to the Motherland.

The character of this place has not changed since the 14th century. Today the market square is beautifully restored. It is dominated by two lizards, which are a symbol of the founding of Wąbrzeźno in 1397, associations of knights of the Chełmno Land. Its atmosphere is created by charming Art Nouveau tenement houses. In summer, immersed in flowers, in winter decorated with light illuminations, it still attracts residents and guests.

Centrum miasta

Pierwsze centrum miasta wytyczone zostało na początku XIV w., po tym jak pod koniec lat siedemdziesiątych XIII w. spłonęła pierwsza osada Wambresin. Sercem Wąbrzeźna był i jest rynek. Od wieków to miejsce spotkań mieszkańców oraz centrum życia handlowego i społecznego.

Już w średniowieczu odbywały się tu kwartalne jarmarki, które przyciągały handlujących i tłumy kupujących. To tu stanął pierwszy ratusz, w którym siedzibę miały władze miasta, i to tutaj witano znamiennych gości oraz organizowano uroczystości religijne i obywatelskie. Rynek był świadkiem wielu wydarzeń. Zaglądali tu m.in. król Władysław Jagiełło, dostojnicy Kościoła, znani pisarze i działacze polityczni. To tu wąbrzeźnianie wraz z gen. Józefem Hallerem świętowali powrót Wąbrzeźna do Macierzy.

Charakter tego miejsca nie zmienia się od XIV w. Dzisiaj rynek jest pięknie odrestaurowany. Królują na nim dwie jaszczurki, będące symbolem założonego w Wąbrzeźnie w 1397r. stowarzyszenia rycerstwa Ziemi Chełmińskiej. Jego klimat tworzą urokliwe secesyjne kamienice. Latem zatopiony w kwiatkach, zimą ozdobiony iluminacjami świetlnymi nadal zwabia do siebie mieszkańców i gości.

Jaszczurki na ▶
Placu Jana Pawła II. Sybml
prężnie działającego na ziemi
wąbrzeskiej Towarzystwa
Jaszczurczego

Lizards on
John Paul II Square.
Sybml of the Jaszczurczy
Society, which was very active in
the Wąbrzeska region

◀ Maskotka Wąbrzeźna
projektu E. Wielochy
City's mascot by E. Wielochy

The Church of Our Lady Queen of Poland initially served as an Evangelical temple. Protestantism developed rapidly with the Prussian rule in Wąbrzeźno. His followers initially held services in a private home. Only with the increase in the number of Protestants and after collecting the appropriate funds, the construction of the temple began.

Built in the years 1835-1836, the neo-Romanesque church was located in the south-eastern part of the market square. In later years, a high tower was added to it, on which three new bells were hung, funded by members of the Lutheran community.

In 1897, Wąbrzeźno became the heart of the newly created Lutheran diocese, with almost twenty thousand people living in thirty nearby towns.

Therefore, the church was expanded by adding a chancel and sacristy. Inside, galleries were erected to accommodate a larger number of the faithful, new windows were founded, in the choir part three stained glass windows with images of Jesus and St. Peter and St. Paweł, a new organ instrument has been installed in the western gallery.

The Second World War led to the destruction of the local Evangelical community, forcing some of its members to emigrate. The abandoned temple was taken over by Catholics as a school chapel dedicated to Our Lady, Queen of Poland. Since 1987, the temple serves as a parish church.

Parish Church of Mother of God, Queen of Poland

Kościół Parafialny pw. Matki Bożej Królowej Polski

Kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Polski początkowo pełnił rolę świątyni ewangelickiej. Wraz z nastaniem w Wąbrzeźnie rządów pruskich nastąpił szybki rozwój protestantyzmu. Jego wyznawcy początkowo odprawiali nabożeństwa w domu prywatnym. Dopiero wraz ze wzrostem liczby ewangelików oraz po zebraniu odpowiednich funduszy przystąpiono do budowy świątyni.

Wzniesiony w latach 1835-1836 neoromański kościół ulokowany został w południowo-wschodniej części rynku. W późniejszych latach dobudowano do niego wysoką wieżę, na której zawieszono trzy nowe dzwony ufundowane przez członków gminy luterańskiej.

W 1897 r. Wąbrzeźno stało się sercem nowo utworzonej diecezji luterańskiej, liczącej prawie dwadzieścia tysięcy osób zamieszkujących w trzydziestu okolicznych miejscowościach.

W związku z tym kościół został rozbudowany poprzez dodanie prezbiterium i zakrystii. Wewnątrz wzniesiono empory umożliwiające pomieszczenie większej liczby wiernych, ufundowano nowe okna, w partii chóru wstawiono trzy witraże z wyobrażeniami Jezusa oraz św. Piotra i św. Pawła, na emporze zachodniej zainstalowano nowy instrument organowy.

Druga wojna światowa doprowadziła do rozbicia tutejszej gminy ewangelickiej, zmuszając część jej członków do emigracji. Opuszczona świątynia została przejęta przez katolików jako kaplica szkolna pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski. Od 1987 r. świątynia pełni funkcję kościoła parafialnego.

Sanctuary of Our Lady of Pregnancy in Wąbrzeźno

The parish church of the Saints Simon and Jude Thaddeus was erected in the years 1323-1349 by Otto, the bishop of Chełmno. A relic of that period are the chancel walls, which are completely devoid of architectural details. After the early modern times, there are not many monuments left in the church. A valuable Renaissance tower monstrance, known as the „papal” monstrance, has survived to our times.

A turning point in the history of the temple in Wąbrzeszyn was the year 1700, when as a result of a fire it was almost completely destroyed, along with many elements of equipment. The reconstruction of the parish church was carried out thanks to the efforts of Bishop Teodor Potocki in the same year, using material obtained from Góra Zamkowa. On this occasion, a bell cast by Michael Wittwerck, decorated with the Pilawa coat of arms, was hung on the tower, and a new eternal lamp was placed on the altar. There was a small but well-equipped hospital and shelter for the sick and the homeless at the church, run by the Society of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary. In 1779, a low tower of the burghers' foundation was added to the west of the parish nave, and in the years 1871-1881 the whole building was thoroughly renovated. However, the biggest changes were introduced during the reconstruction in 1902. At that time, a three-nave, three-span body was created, preceded by a raised, four-sided three-story tower topped with a tent roof and transept arms ending on three sides.

In 1928, at the initiative of the „Sokół” Gymnastic Society, a slab with the names of the inhabitants of Wąbrzeźno who died in the battles of the First World War and the Polish-Bolshevik war in 1920 was embedded in the outer wall of the presbytery. Fortunately, the military operations in 1939-1945 did not damage the church buildings. After the war, in honor of the fallen parishioners, a monument to Christ of Warsaw was erected next

◀ Prawdziwym Skarbem wąbrzeskiej Fary jest cudowny obraz Matki Bożej Brzemiennej tzw. Wąbrzeskiej. W świątyni pojawił się w 1685 r. W 1993 roku Biskup Toruński po raz pierwszy oficjalnie użył nazwy Sanktuarium Matki Bożej Brzemiennej w odniesieniu do długowiecznego kultu. W 2002 roku obraz został ukoronowany diamentem przez Ojca Świętego.

The real treasure of the Wąbrzeska Parish church is the miraculous image of the Pregnant Mother of God, the so-called Wąbrzeska. He appeared in the temple in 1685. In 1993, the Bishop of Toruń for the first time officially used the name of the Sanctuary of Our Lady of Pregnancy to refer to a long-lasting cult. In 2002, the painting was crowned with a diamond by the Holy Father.

Kościół parafialny pod wezwaniem Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza został wzniesiony w latach 1323-1349 przez biskupa chełmińskiego Ottona. Do naszych czasów obiekt nie dotrwał w niezmienionej formie. Reliktem tamtego okresu są istniejące do dziś ściany prezbiterium, pozbawione całkowicie detalu architektonicznego. Po wczesnych latach czasów nowożytnych nie pozostało w kościele zbyt wiele zabytków. Do naszych czasów ocalała cenna renesansowa monstrancja wieżyczkowa, zwana „papieską”.

Przełomowym momentem w dziejach wąbrzeskiej świątyni był rok 1700 r., gdy w wyniku pożaru została ona niemal w całości zniszczona wraz z wieloma elementami wyposażenia. Odbudowę fary przeprowadzono staraniem biskupa Teodora Potockiego jeszcze w tym samym roku, przy wykorzystaniu materiału pozyskiwanego z Góry Zamkowej. Z tej okazji na wieży zawieszono dzwon odlany przez Michaela Wittwercka, zdobiony herbem Pilawa, a na ołtarzu ustawiono nową, wieczną lampę. Przy kościele działał niewielki, ale dobrze wyposażony szpital-przysług dla chorych i osób bezdomnych, prowadzony przez Bractwo Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny. W 1779 r. do nawy fary dobudowano od zachodu niewysoką wieżę fundacji mieszczańskiej, a w latach 1871-1881 całość gruntownie odnowiono. Jednak największe zmiany wprowadzono podczas przebudowy w 1902 r. Powstał wówczas trójnawowy, trójpłaszczyznowy korpus, poprzedzony podwyższoną, czteroboczną trójkondygnacyjną wieżą zwieńczoną namiotowym dachem i trójbocznie zakończonymi ramionami transeptu.

W 1928 r., z inicjatywy Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, w zewnętrzną ścianę prezbiterium wmurowano płytę z wyrytymi nazwiskami mieszkańców Wąbrzeźna poległych w bitwach pierwszej wojny światowej i w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r. Działania wojenne w latach 1939-1945 szczęśliwie nie uszkodziły zabudowań kościelnych. Po wojnie, ku czci poległych parafian obok kościoła wzniesiony został pomnik Chrystusa Warszawskiego.

Sanktuarium matki Boskiej Brzemiennej

Sanktuarium Matki Boskiej Brzemiennej

Architecture

Many tenement houses in Jana Pawła II Square and at 1 Maja Street and Wolności Street are built in the Art Nouveau style at the turn of the 19th and 20th centuries. Some of them have retained their original appearance.

There are several dozen high-class restored monuments of 19th-century architecture and brick buildings in the gorge. First of all, they are tenement houses and public utility buildings. The most valuable of them are:

■ **TENEMENT HOUSE WITH AN OUTBUILDING AT UL. MAY 1 38**

The bourgeois tenement house, built at the end of the 19th century, is located in the southern frontage of ul. May 1 as a corner house, adjacent to the neighboring tenement house. The two-storey brick building has a four-axis front elevation and is covered with a tin roof with dormer windows. It was built in the Neo-Renaissance style.

■ **HIGH SCHOOL BUILDING AT UL. FREEDOM,**

built in 1906, it has retained its original appearance to this day. At present, it is the seat of the Secondary School Complex;

■ **POST OFFICE BUILDING AT UL. 1 MAY,**

built in 1892 in the neo-Gothic style of red decorated brick, with stylish bars and turrets on the front side. Rebuilt at the beginning of the 20th century, the decorative granite entrance stairs were removed during the reconstruction;

Wiele kamienic na Placu Jana Pawła II oraz przy ulicy 1 Maja i ulicy Wolności zbudowano w stylu secesyjnym na przełomie XIX i XX wieku. Część z nich zachowała swój pierwotny wygląd.

W Wąbrzeźnie znajduje się kilkadziesiąt wysokiej klasy odrestaurowanych zabytków XIX wiekowej architektury i budownictwa murowanego. Przede wszystkim są to kamienice i gmachy użyteczności publicznej. Do najcenniejszych z nich należą:

■ **KAMIENICA Z OFICYNĄ PRZY UL. 1 MAJA 38,**

kamienica mieszczańska, zbudowana pod koniec XIX wieku, usytuowana jest w południowej pierzei ul. 1 Maja jako dom narożny, przytykający do sąsiedniej kamieniczki. Dwukondygnacyjny murowany budynek posiada czteroosiową elewację frontową i pokryty jest dachem blaszanym, z lukarnami. Został wzniesiony w stylu neorenesansowym.

■ **GMACH LICEUM PRZY UL. WOLNOŚCI,**

wybudowany w 1906 r., do dzisiaj zachował swój pierwotny wygląd. Obecnie mieści się w nim siedziba Zespołu Szkół Ogólnokształcących;

■ **GMACH POCZTY PRZY UL. 1 MAJA,**

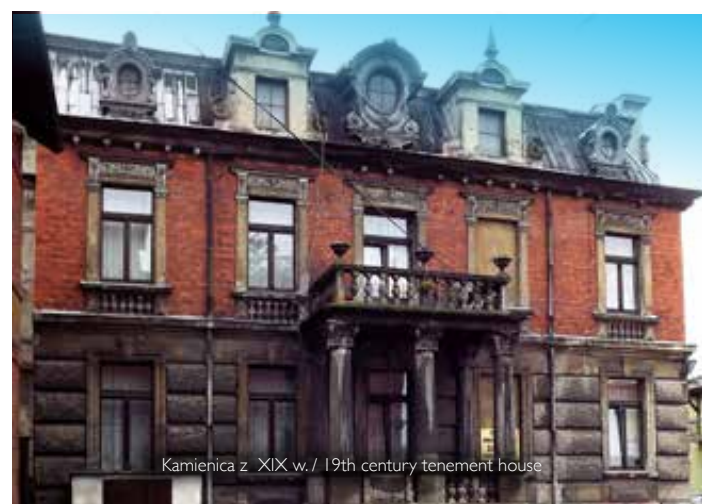
zbudowany w 1892 r. w stylu neogotyckim z czerwonej zdobionej cegły, ze stylowymi kratami oraz wieżyczkami ze strony frontowej. Przebudowany z początku XX r., w trakcie przebudowy usunięto ozdobne schody wejściowe z granitu;

Architektura

fot. Marcin Zduniak

Gmach Liceum / High School building

Kamienica z XIX w. / 19th century tenement house

Budynek Poczty / Post Office building

■ TOWN HALL BUILDING AT UL. FREEDOM

It was built in 1892 in the neo-Gothic style, of red unplastered brick. Decorated with decorative bricks and turrets. On the town hall tower there is a clock and the city's coat of arms made according to the project ziemowita Maślanki. Currently, the seat of the municipal self-government authorities

■ BUILDING OF PRIMARY SCHOOL NO. 2 AT UL. FREEDOM BUILT FOR EVANGELICAL STUDENTS

Despite the modernization, it has retained its original appearance. From 1920, it houses a primary school. In 1939, the headquarters of the Polish Army, defending the Chełmno Land, was located here

■ PRESBYTERY OF THE PARISH OF OUR LADY QUEEN OF POLAND AT JOHN PAUL II SQUARE.

The tenement house was built in 1890. In 1903, an outbuilding, a storage room and a passage were added. The ground floor of the house was used for commercial purposes, the first floor was residential. It was built of burnt, solid brick. The internal walls are made of „peca”, while the internal walls of the outhouse are made of plaster. The building has wooden, beam ceilings with a soffit. In 1989, the front elevation was rebuilt, including bricking up the door leading to the store. Since October 19, 1990, it has been the presbytery.

■ BUILDING OF THE COUNTY SANITARY AND EPIDEMIOLOGICAL STATION AT UL. 1 MAY

Formerly the „Victoria” hotel, which belonged to the representative buildings of the city. In the interwar period, it was purchased by local government authorities for the health service. It is

fot. Marcin Zduniak

Budynek Starostwa ul. Wolności / District office building, Wolności Street

Architektura

Architecture

Budynek Ratusza, ul. Wolności / Town Hall Building, Wolności Street

fot. Marcin Zduniak

■ BUDYNEK RATUSZA PRZY UL. WOLNOŚCI

powstał w 1892 r. w stylu neogotyckim, z czerwonej, nieotynkowanej cegły. Zdobiony cegłą dekoracyjną oraz wieżyczkami. Na wieży ratuszowej zegar oraz tarcza herbowa miasta wykonana wg projektu Ziemowita Maślanki. Obecnie siedziba miejskich władz samorządowych;

■ BUDYNEK SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 2 PRZY UL. WOLNOŚCI zbudowany z przeznaczeniem dla uczniów wyznania ewangelickiego. Pomimo modernizacji zachował swój pierwotny wygląd. Od 1920 roku mieści się w nim szkoła powszechna. W 1939 r. znajdował się tu sztab Wojska Polskiego, broniącego Ziemi Chełmińskiej;

■ PLEBANIA PARAFII MATKI BOSKIEJ KRÓLOWEJ POLSKI PRZY PLACU JANA PAWŁA II kamienicę wybudowano w 1890 r. W 1903 r. dobudowano oficynę, pomieszczenie magazynu i przejazd. Parter domu służył celom handlowym, pierwsze piętro mieszkalnym. Wzniesiona została z cegły palonej, pełnej. Ściany wewnętrzne wykonano z „pecy”, natomiast wewnętrzne ściany oficyny są gipsowe. W budynku znajdują się drewniane, belkowe stropy z podsufitką. W 1989 r. nastąpiła przebudowa elewacji frontowej, obejmująca zamurowanie drzwi prowadzących do sklepu. Od 19 października 1990 r. pełni funkcję plebanii;

■ BUDYNEK POWIATOWEJ STACJI SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNEJ PRZY UL. 1 MAJA dawniej hotel „Victoria”, który należał do reprezentacyjnych obiektów miasta. W okresie międzywojennym zakupiony przez władze samorządowe na potrzeby służby zdrowia;

Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna przy ul. 1 Maja
The County Sanitary and Epidemiological Station at ul. 1 May

Plac Jana Pawła II / John Paul II Square

fot. Marcin Zduniak

Plac Jana Pawła II / John Paul II Square

Plebania przy Placu Jana Pawła II / The presbytery at John Paul II Square

Pastorówka/ The Pastor's House

Architecture

- THE BUILDING OF THE COURT AND THE COURT VILLA AT UL. WOLNOŚCI 19 AND 21
built in 1880 for the purpose of the seat of the municipal court. Rebuilt at the turn of the 19th and 20th centuries, incl. by adding a wing from the north, a fence and the so-called court villa (in the years 1908 - 1914). Modernized in the years 1973 - 1975. At the court villa there is a garden from the end of the 19th century. During the occupation, Polish civilians were executed in the court yard.
- POLICE BUILDING AT UL. WOLNOŚCI
built in the first half of the 19th century. The first seat of the starosty after the creation of the Wąbrzeski powiat. Modernized in 1985-87, it has retained its original appearance in the frontal layout.
- THE PASTOR'S HOUSE AT UL. WOLNOŚCI (CURRENTLY THE EDMUND BOJANOWSKI ORPHANAGE)
built in the years 1893-1894 as the administrative seat of the parish, and later of the Evangelical diocese. After the Second World War, for many years it was the seat of the district authorities of the people's movement.
- BUILDING OF THE DISTRICT OFFICE AT UL. FREEDOM
built in 1890 as the seat of the district authorities, partially plastered, covered with red tiles and decorated with cornices. On the front wall there are the coat of arms of the cities of Wąbrzeźno, Kowalewo and Golub (formerly part of the powiat). The building is surrounded by the XIX century municipal park located on a Castle Hill.

Budynek policji/The Police Building

Gmach Sądu /The Court Building

- GMACH SĄDU I WILLI SĄDOWEJ PRZY UL. WOLNOŚCI 19 I 21
wybudowany w 1880 r. z przeznaczeniem na siedzibę sądu grodzkiego. Przebudowany na przełomie XIX i XX wieku, m.in. przez dobudowanie skrzydła od północy, ogrodzenia i tzw. willi sądowej (w latach 1908 – 1914). Modernizowany w latach 1973 – 1975. Przy willi sądowej znajduje się ogród z końca XIX wieku. W okresie okupacji na podwórzu sądowym dokonywano egzekucji polskiej ludności cywilnej;
- GMACH POLICJI PRZY UL. WOLNOŚCI
zbudowany w pierwszej połowie XIX w. Pierwsza siedziba starostwa po utworzeniu powiatu wąbrzeskiego. Modernizowany w latach 1985-87, zachował w układzie frontalnym swój pierwotny wygląd;
- PASTORÓWKA PRZY UL. WOLNOŚCI (OBECNIE OCHRONKA IM. EDMUNDA BOJANOWSKIEGO),
zbudowana w latach 1893-1894 jako siedziba administracyjna parafii, a później diecezji ewangelickiej. Po drugiej wojnie światowej przez wiele lat była siedzibą władz powiatowych ruchu ludowego;
- BUDYNEK STAROSTWA POWIATOWEGO PRZY UL. WOLNOŚCI
zbudowany w 1890 r. z przeznaczeniem na siedzibę władz powiatowych, częściowo otynkowany, pokryty czerwoną dachówką i zdobiony gzymsami. Na ścianie frontalnej tarcze herbowe miasta Wąbrzeźno oraz Kowalewa i Golubia (dawniej wchodzących w skład powiatu). Otoczony jest parkiem miejskim założonym na Górze Zamkowej w XIX wieku.

Architektura

fot.Marcin Zduniak

Starostwo Powiatowe / The District Office

Góra Zamkowa/ The Castle Hill

Culture, Recreation and Sport

Cultural institutions and sports clubs are very active in the city and associations. They all have a wide offer. Every year, the city hosts many events that have become a permanent part of the life of Wąbrzeźno.

■ THE DAYS OF WĄBRZEŹNO is an event lasting a few days in June, organized by the Town Hall in cooperation with the House of Culture and the City Library. The program includes fairs, exhibitions of local artists, and for the youngest participants there are competitions of knowledge about Wąbza and games at the bowling alley. There are also sports attractions such as running, float and swimming competitions, as well as modern dance and table tennis competitions. The highlight is the concert of the famous star of the stage.

■ WĄBRZESKIE ROCKOWISKO is an event for lovers of heavy metal rock music and more. An additional attraction are themed competitions for the public with prizes. Concerts take place in the amphitheater and in the underground. At Rockowisko, covers of well-known songs by world-famous bands are most often performed. There is also music from the Polish backyard. No wonder that the event is developing and will meet with increasing interest of the inhabitants of the city and the surrounding area.

Kultura, rekreacja i sport

W mieście prężnie działają instytucje kulturalne, kluby sportowe i stowarzyszenia. Wszystkie dysponują bogatą ofertą. Co roku odbywa się tu wiele imprez, które na stałe wpisują się w życie Wąbrzeźna.

■ DNI WĄBRZEŹNA to kilkudniowa czerwcową impreza organizowana przez Urząd Miasta współpracujący z Domem Kultury oraz Biblioteką Miejską. W programie są jarmarki, wystawy lokalnych artystów, a dla najmłodszych uczestników organizowane są konkursy wiedzy o Wąbrzeźnie i zabawy na kręgielni. Nie brakuje również atrakcji sportowych, takich jak biegi czy zawody sławikowe i pływackie oraz konkursy: tańca nowoczesnego i tenisa stołowego. Punktem kulminacyjnym jest koncert znanej gwiazdy estrady.

■ WĄBRZESKIE ROCKOWISKO to impreza dla miłośników muzyki rockowej, heavy metalowej i nie tylko. Dodatkową atrakcją są tematyczne konkursy dla publiczności z nagrodami. Koncerty odbywają się w amfiteatrze oraz w podziemiu. Na Rockowisku najczęściej wykonywane są covey znanych utworów światowej sławy zespołów. Nie brakuje również muzyki z polskiego podwórka. Nic więc dziwnego, że impreza rozwija się i spotka się z coraz większym zainteresowaniem mieszkańców miasta oraz okolic.

■ The 4 x 4 Three Lakes OFF ROAD Championships and Scrap Races are events organized periodically during the summer holidays. They attract crowds of participants and viewers from all over the country. Off-road cars and quads from all over Poland and, of course, our powiat take part in the championship. A large number of participants proves that the event in Wąbrzeźno has been accepted and we hope that we will hear the roar of engines on our market shouting readiness to go on tour. The championships are held in the extreme electric, quad, touring and stunt classes. The competitors have two routes to cover - night and day. The difficulty of the route is adapted to the level of equipment and competitors. The championships are accompanied by concerts.

■ Wąbrzeska Dziiesiątka is a street run that takes place at the beginning of September. Professional athletes and amateurs take part in the 10 km run. This integration sports event is of a multi-generational nature. It encourages physical activity in the fresh air. Its participants have a maximum of 2 hours to complete the route. In addition to running, there are attractions for children, dance shows and concerts.

■ SwimRun is a duathlon in which participants alternately cover several swimming and running sections without stopping or changing. The total distance is approx. 7 km of running and approx. 1 km of swimming. There is a separate classification for men and women. The competition is organized in July.

■ The exhibition of vintage motorcycles, vehicles and the Volkswagen rally are mobile exhibitions and the rally are organized in the summer. For years, they have enjoyed great interest among participants from all over Poland. Hundreds of exhibitors come to the market square in Wąbrzeszyn every year. the

Events

Imprezy

zawodniczy

■ 4 X 4 MISTRZOSTWA TRZECH JEZIOR OFF ROAD oraz WYŚCIGI ZŁOMÓW to imprezy organizowane cyklicznie w okresie wakacji. Przyciągają tłumy uczestników i widzów z całego kraju. W mistrzostwach biorą udział samochody terenowe i quady z całej Polski i oczywiście naszego powiatu. Spora liczba uczestników świadczy o tym, że impreza w Wąbrzeźnie przyjęła się i mamy nadzieję, że jeszcze nie raz usłyszymy na naszym rynku ryk silników wykrzykujących gotowość wyruszenia w trasę. Mistrzostwa odbywają się w klasach extreme elektryk, quad, turystyk i wyczyn. Zawodnicy mają do pokonania dwie trasy – nocną i dzienną. Trudność trasy jest dostosowana do poziomu sprzętu i zawodników. Mistrzostwom towarzyszą koncerty.

■ WĄBRZESKA DZIIESIĄTKA TO BIEG ULICZNY odbywający się na początku września. W biegu na 10 km uczestniczą profesjonalni sportowcy oraz amatorzy. Ta integracyjna impreza sportowa ma charakter wielopokoleniowy. Zachęca do aktywności ruchowej na świeżym powietrzu. Na pokonanie trasy jego uczestnicy mają maksymalnie 2 godziny. Poza biegiem organizowane są atrakcje dla dzieci, pokazy tańca oraz koncerty.

■ SWIMRUN TO Duathlon, w którym uczestnicy bez zatrzymywania czy przebierania się pokonują na przemian kilka odcinków pływackich oraz biegowych. Całkowity dystans to ok. 7 km biegu i ok. 1 km pływania. Osobna klasyfikacja jest dla kobiet i mężczyzn. Zawody organizowane są w lipcu.

■ WYSTAWA ZABYTKOWYCH MOTOCYKLI, POJAZDÓW ORAZ ZŁOT VOLKSWAGENÓW to mobile wystawy oraz zlot organizowane są w okresie letnim. Od lat cieszą się one ogromnym zainteresowaniem uczestników z całej Polski. Corocznie na wąbrzeski rynek przyjeżdżają setki wystawców. Imprezom towarzyszą konkursy rozgrywane wśród uczestników i licznie zgromadzonej publiczności.

■ Kupała Night is an event organized between 21 and 22 June. A medieval camp appears in the outer bailey. The participants of the game take part in the staging of plebeian rituals and try their hand at archery. The large audience can also watch a staging of ancient Kupalnock rituals.

■ Stoptkania z poezją sung is an event organized periodically. Every year, performers and lovers of poetry combined with music gather in the amphitheater in Wąbrze. This happens in August.

■ Wąbjazzno is a Jazz festival and an innovative event in the region. Offers a wide range of jazz music. The concert inaugurating the meeting with music takes place in the ruins of the castle of the Chełmno bishops. The participating artists are experienced musicians of young Polish jazz. IT IS beautiful music and a magical atmosphere filled with improvisation of contemporary jazz and classical music.

■ The Wąbrzeski Tourist Festival is the largest event in the region dedicated to traveling and learning about other cultures. The 4-day event is filled with meetings with people visiting the farthest corners of the world. this is done in the form of lectures, presentations, talks and thematic exhibitions.

■ The Aviation Picnic is a family event organized in Wałycz near Wąbrzeźno with lots of attractions. Every year in July, thousands of aviation lovers come here. Air shows and an exhibition of aviation equipment are accompanied by numerous thematic competitions, artistic performances, games and fun.

Events

Imprezy

Wąbrze

■ NOC KUPAŁY to impreza organizowana między 21 a 22 czerwca. Na podzamczu pojawia się wtedy średniowieczne obozowisko. Uczestnicy zabawy biorą udział w inscenizacji plebejskich obrzędów, próbują swoich sił w strzelaniu z łuku. Licznie zgromadzona widownia obejrzeć może również inscenizację prastarych obrzędów kupalnicki.

■ STOPTKANIA Z POEZJĄ ŚPIEWANĄ to impreza organizowana cyklicznie. Co roku w wąbrzeskim amfiteatrze zbierają się wykonawcy oraz miłośnicy poezji połączonej z muzyką. Dzieje się to w sierpniu.

■ WĄBJAZZNO to festiwal jazzowy i nowatorskie wydarzenie w regionie. Oferuje szeroki wachlarz muzyki jazzowej. Koncert inaugurujący spotkania z muzyką odbywa się w ruinach zamku biskupów chełmińskich. Artyści biorący udział to doświadczeni muzycy młodego polskiego jazzu. To piękna muzyka i magiczny klimat przepełniony improwizacją współczesnego jazzu i muzyki klasycznej.

■ WĄBRZESKI FESTIWAL TURYSTYCZNY to największe w rejonie wydarzenie dedykowane podróżom i poznawaniu innych kultur. Imprezę trwającą 4 dni wypełniają spotkania z ludźmi zwiedzającymi najdalsze zakątki świata. Odbywa się to w formie wykładów, prezentacji, rozmów i wystaw tematycznych.

■ PIKNIK LOTNICZY to rodzinna impreza organizowana w Wałyczu koło Wąbrzeźna z mnóstwem atrakcji. Każdego roku w lipcu pojawiają się tu tysiące miłośników awiacji. Pokazom lotniczym oraz wystawie sprzętu lotniczego towarzyszą liczne konkursy tematyczne, występy artystyczne, gry i zabawy.

The library in Wąbrzeźno is a place where the present and history meet. It is a space for art lovers. Wishing to immerse themselves in reading and expand their knowledge. Numerous projects and events conducted in cooperation with the Cultural Center and the City Hall give this place a sense of community.

Municipal and District Public Library. Witalica Szlachcicki has a rich history that began in the middle of the 20th century in the private library of Irena Czypicka. It was thanks to its collections that the District Public Library was established in 1951. Over the years, the library has grown and changed its location.

The new seat of the library is located at Matejki Street. The renovated building has become an excellent investment in the cultural life of the inhabitants of Wąbrzeźno and the surrounding area. Various meetings with authors are held here and there are discussion clubs. It is here that the residents have the opportunity to develop themselves at numerous workshops and participate in lectures. The library supports local artists, there are entertainment and artistic-literary programs. Cultural events are accompanied by knowledge contests for both adults and children.

National projects such as: „A Night in the Library”, „National Reading” or „Little Book - Big Man” are carried out in the library building.

The library offers books, multimedia magazines and board games in its collections. It is equipped with materials adapted to the needs of the disabled and its collections include audiobooks for the blind. It also serves as an information guide for tourists and those looking for knowledge about the region.

Kultura - Biblioteka miejska

Culture - Municipal Library

Wąbrzeska biblioteka to miejsce, w którym spotyka się teraźniejszość i historia. To przestrzeń dla miłośników sztuki, pragnących zanurzyć się w lekturze i poszerzyć wiedzę. Liczne projekty i imprezy prowadzone przy współpracy z Ośrodkiem Kultury jak i Urzędem Miasta nadają temu miejscu poczucie wspólnoty.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Witalisa Szlachcickowskiego posiada bogatą historię, która rozpoczęła się w połowie XX wieku, w prywatnej bibliotece Ireny Czypickiej. To dzięki jej zbiorom, w 1951 roku założono Powiatową Bibliotekę Publiczną. Przez lata biblioteka rozrastała się i zmieniała swoją lokalizację.

Nowa siedziba biblioteki mieści się przy ulicy Matejki. Wyremontowany budynek stał się znakomitą inwestycją w życiu kulturalnym mieszkańców Wąbrzeźna i okolic. Obywają się tu różnorodne spotkania autorskie oraz funkcjonują kluby dyskusyjne. To tu mieszkańcy mają możliwość rozwijania się na licznych warsztatach, uczestniczyć w wykładach. Biblioteka wspiera lokalnych artystów, mają tu miejsce wystawy i programy artystyczno - literackie. Wydarzeniom kulturalnym towarzyszą konkursy wiedzy zarówno dla dorosłych jak i dla dzieci.

W budynku biblioteki realizowane są projekty ogólnopolskie, takie jak : „Noc w bibliotece”, „Narodowe czytanie” czy „Mała Książka - wielki człowiek”.

Biblioteka oferuje w swoich zbiorach książki, czasopisma multimedia oraz gry planszowe. Jest wyposażona w w materiały przystosowane dla osób niepełnosprawnych oraz w jej zbiory wpisują się audiobooki niewidomych. Pełni też funkcję informatora dla turystów i tych, którzy poszukują wiedzy o regionie.

The activity of the Wąbrzeski Cultural Center has been focused on the organization of exhibitions for many years and concerts and the work of interest groups. The Wąbrzeski House of Culture is the organizer of provincial, regional and national cultural events. In 1996, the unit was awarded the title of the best cultural institution in the Toruń province.

WDK organizes many cultural events - reviews, festivals, competitions, concerts, exhibitions, outdoor events. There are many art sections in the facility. Akademia Kreatywnego Malucha - circles: ballet, interdisciplinary, photography, guitar, chess, vocal and journalism. section brass band, cabaret, vocal ensembles. There are also the University of the Third Age, Children's University and clubs: bridge, senior, ham radio, active women, black circle, board games.

In the WDK gallery, apart from temporary exhibitions, you can see permanent exhibitions, incl. „Icons” and „Lviv” by Ignacy Kowaliszyn, Painting works by Cecylia Szymańska, a photo exhibition „Wąbrzeżno in photography”, an exhibition of drawings by Wiesław Rybszleger „Wąbrzeżno subjectively”. In WDK there is also a Museum Chamber with interesting exhibits.

The Municipal Cable Television operates at WDK, which broadcasts a television program and teletext - it was established as one of the first in the country. Styl cafe is open occasionally. Special events, social gatherings and more are organized here. There is Park im. Marri Skłodowskiej - Curie, where you can admire sculptures made by students. There is a nature trail in the park. WDK also runs a municipal information point.

Culture - Cultural Centre

Kultura - Wąbrzeski Dom Kultury

Działalność Wąbrzeskiego Domu Kultury od lat ukierunkowana jest na organizację wystaw i koncertów oraz pracę kół zainteresowań. Wąbrzeski Dom Kultury jest organizatorem imprez kulturalnych o charakterze wojewódzkim, regionalnym, a także ogólnopolskim. W 1996 roku jednostka uzyskała miano najlepszej placówki kultury w województwie toruńskim.

WDK organizuje wiele imprez kulturalnych - przeglądy, festiwale, konkursy koncerty, wystawy, imprezy plenerowe. W placówce funkcjonuje wiele sekcji artystycznych: Akademia Kreatywnego Malucha, koła: baletowe, interdyscyplinarne, fotograficzne, gitarowe, szachowe, wokalne, dziennikarskie. Działa orkiestra dęta, kabaret, zespoły wokalne. Funkcjonuje również uniwersytet Trzeciego Wieku, Uniwersytet Dzieci oraz kluby: brydżistów, seniora, krótkofalowców, aktywnych kobiet, czarnego krążka, gier planszowych.

W galerii WDK, poza czasowymi wystawami, można obejrzeć wystawy stałe, m.in. „Ikony” oraz „Lwów” , Ignacego Kowaliszyna, prace malarskie Cecylii Szymańskiej, wystawę fotograficzną „Wąbrzeżno w fotografii”, wystawę rysunków Wiesława Rybszlegera „Wąbrzeżno subiektywnie”. W WDK znajduje się też Izba Muzealna, w której zgromadzono ciekawe eksponaty.

Przy WDK działa Miejska Telewizja Kablowa, która emituje program telewizyjny i telegazetę - powstała jako jedna z pierwszych w kraju. Okazjonalnie otwarta jest kawiarnia STYL. Organizuje się tu imprezy okolicznościowe, spotkania towarzyskie i inne. Nieopodal WDK położony jest Park im. Marii Skłodowskiej - Curie, w którym można podziwiać rzeźby wykonane przez studentów. W parku urządzono przyrodniczą ścieżkę dydaktyczną. WDK prowadzi również miejski punkt informacji.

Historia stadion rozpoczyna się w 1952 roku, gdy tereny na ul. Sportowej przekazane zostały na budowę stadionu.

Od tamtej pory obiekt przechodził modernizację aż do roku 2018, kiedy rozpoczęto remont całości. Odnowiono płytę boiska trawiastego do gry w piłkę nożną. Boisko dziś posiada system odwodnienia całego stadionu i nawodnienia płyty boiska. Stadion posiada również sportów lekkoatletycznych, takie jak m. in. bieżnia liczącą 400 m z ilością 4 torów na okrężnej i 6 torów na prostej, skocznia do skoku wzwyż, skocznia do skoku w dal i trójskoku, skocznia do skoku o tyczce, rzutnia do rzutu dyskiem i młotem, rzutnia do rzutu oszczepem, rzutnia do pchnięcia kulą. Przebudowano także trybunę krytą, rozbudowano i odnowiono budynki klubowe i hotel z zapleczem socjalnym klubu. Stadion wyposażony jest w nowoczesny system oświetlenia i nagłośnienia zewnętrznego.

The history of the stadium begins in 1952 when the grounds on ul. sports were transferred to the construction of the stadium. Since then, the facility underwent modernization until 2018, when the renovation of the entire building began. The grass field for football has been renovated. Today, the field has a drainage system for the entire stadium and for watering the field. The stadium also has elements of athletic sports, such as 400 m running track with 4 lanes on a circular and 6 straight lanes, construction of a high jump jump, construction of a long jump and triple jump, construction of a pole vault, a discus and hammer throw, a javelin throw, a viewpoint for shot put. The covered stand was also rebuilt, the club buildings and the hotel with the club's social facilities were expanded and renovated. The stadium is equipped with a modern external lighting system and external sound system.

Rekreacja - Stadion Miejski im. Jana Wesołowskiego

Rekreacja - Pływalnia Miejska im. Pawła Bączyńskiego

Pływalnia miejska im. Pawła Bączyńskiego to jeden z najnowocześniejszych obiektów tego typu w regionie. Jego największą atrakcją jest kręta 50 - metrowa zjeżdżalnia, która cieszy się wyjątkową popularnością.

To miejsce daje możliwość organizacji zawodów sportowych, szkoleń pływania synchronicznego oraz gier dla dzieci i młodzieży. Zróżnicowana głębokość basenu ułatwia prowadzenie nauki pływania i zapewnia duże bezpieczeństwo. Chętni mogą spróbować swoich umiejętności pływackich w basenie sportowym lub odpocząć w niecce rekreacyjnej, wyposażonej w bicz wodny oraz kaskadę. Do dyspozycji odwiedzających Pływalnię Miejską jest również sauna, która hartuje zwiększając odporność na przeziębienie i grypę.

Bezpieczeństwo gwarantuje doświadczona kadra ratownicza. Cały obiekt wyposażony jest w nowoczesny system klimatyzacji zapewniający odpowiednią temperaturę oraz system monitoringu.

Municipal swimming pool for them. Paweł Bączyński is one of the most modern facilities of this type in the region. its biggest attraction is a winding 50-meter slide, which is extremely popular. This place offers the possibility of organizing sports competitions, synchronized swimming training and games for children and teenagers. The diversified depth of the pool facilitates learning to swim and ensures high safety.

Those willing can try their swimming skills in a sports pool or relax in a recreational basin equipped with a water whip and a cascade. There is also a sauna at the disposal of the visitors to the Municipal Swimming Pool, which toughens and increases resistance to colds and flu.

Safety is guaranteed by experienced rescue personnel. The entire facility is equipped with a modern air conditioning system that ensures the right temperature and a monitoring system. There is a large guarded car park next to the swimming pool.

Zamkowe Lake

The Castle Lake is the heart of the City. This is where you can sit on the sandy beach and dip your toes in the golden sand, listen to live music in a nearby amphitheater, or cast in silence marina fishing rod.

Strolling along the Castle Lake, you can come across many interesting places. One of them is the Beach. Golden sand, sparkling in the summer season, invites to relaxation and water games. On the beach there are large umbrellas under which you can escape the sun on hot days. Exotics add palm trees. You can also find plastic and metal deckchairs here, as well as tables next to the catering point. There is a paddling pool for children in the bathing area.

Active sunbathers can use the beach volleyball court, where many tournaments take place during the summer season. The City Students' Swimming Club "Friendly Waters" is very active at the beach. Young athletes who sign up for MUKP activities take part in morning recreational activities on the Wąbrzeski beach. Children under the supervision of trainers and a lifeguard play, play and play sports on the beach and in the lake.

Nad Jeziorem Zamkowym

Jeziro Zamkowe to serce Miasta. To tu można usiąść na piaszczyszej plaży i zanurzyć palce w złotym piasku, posłuchać muzyki na żywo w pobliskim amfiteatrze czy w ciszy zarzucić wędkę na przystani.

Przechadzając się wzdłuż Jeziora Zamkowego natrafić można na wiele ciekawych miejsc. Jednym z nich jest plaża. Złoty piasek, mieniący się w sezonie letnim, zaprasza do relaksacji i zabaw wodnych. Na plaży rozmieszczone są duże parasole pod którymi w gorące dni można uciec przed słońcem. Egzotyki dodają palmy. Znaleźć tu można także leżaki plastikowe i metalowe oraz stoliki mieszczące się obok punktu gastronomicznego. Dla dzieci w kąpielisku urządzony jest brodzik.

Aktywni plażowicze mogą korzystać z boiska do siatkówki plażowej, na którym w sezonie letnim odbywa się wiele turniejów. Przy plaży prężnie działa Miejski Uczniowski Klub Pływacki „Przyjazne wody”. Młodzi sportowcy, którzy zapisali się na zajęcia organizowane przez MUKP, uczestniczą na wąbrzeskiej plaży w porannych zajęciach rekreacyjnych. Dzieci pod opieką trenerów i ratownika bawią się, grają i uprawiają sport na plaży i w jeziorze.

Nowa przystań sportów wodnych powstanie nad Jeziorem Zamkowym. Jej główny obiekt stanie w miejscu wyburzonego budynku, w którym siedziby miały dwa kluby żeglarskie – Klub Wodny LOK i Spójnia. Zobaczcie, jak będzie wyglądał.

Ukończenie projektu jest planowane na do 30 czerwca 2021 roku. Miejsce budynku po klubach żeglarskich zajmie nowy obiekt: przystań sportów wodnych. Przy nim powstaną nowe ciągi piesze, w tym również ścieżka przez plażę, a istniejące drogi, parking, zjazd do jeziora oraz schody terenowe (prowadzące z Góry Zamkowej do mostu) zostaną zmodernizowane. Podzámce wzbogaci się również o boisko do siatkówki, siłownię zewnętrzną, dwa pomosty pływające, instalację „Fabryka wody”, przebieralnie zewnętrzne, nowe murki oporowe oraz budynek WC.

A new water sports marina will be built on Lake Zamkowe. Its main object will stand in the place of a demolished building where two sailing clubs had their seats - the LOK Water Club and Coherent.

See what it will look like. The project is scheduled for completion by June 30, 2021. The building after the sailing clubs will be replaced by a new facility: a water sports marina. New pedestrian routes will be built next to it, including a path across the beach, and the existing roads, parking lot, exit to the lake and field stairs (leading from Góra Zamkowa to the bridge) will be modernized. Podzámce will also be enriched with a volleyball court, an outdoor gym, two floating jetties, the „Water factory” installation, outdoor changing rooms, new retaining walls and a toilet building.

Przystań Wodna - Water Sports Marina

Park Rekreacji - Podzámce

Jedną w większych inwestycjach ubiegłych lat stał się Park rekreacji budowany na wąbrzeskim Podzámczu. Miejsce wypoczynku dla całych rodzin powstało z inicjatywy projektów „Rewitalizacja zdegradowanych części miasta – zagospodarowanie terenów Podzámcza w Wąbrzeźnie”.

Otwarcie parku przewidywane jest na 2021 rok. Na jego obszarze będzie plac zabaw dla dzieci w wieku 3 – 12 lat, plac rehabilitacyjno-wypoczynkowy, skatepark, boisko do koszykówki, miasteczko drogowe wraz z grami planszowymi oraz plac grillowy. Dla miłośników przygody wybudowane zostaną dwa parki linowe oraz tor trampolinowy.

O projekt zadbano w najmniejszych szczegółach. Prócz atrakcji zmieni się także krajobraz parku, pojawią się trawniki dywanowe, ławki, murki, ogrodzenia, skarpy, obrzeża granitowe, nawierzchnie z kruszywa naturalnego. Inwestycja obejmuje również budowę altanki sześciokątnej, klatki Combo OCR oraz budowę tyrolki – zjazdu linowego na naturalnym wzniesieniu.

One of the larger investments of the past years has become the Recreation Park built in the Podzámce district in Wąbrzeźno, the rest for the whole family was created on the initiative of the projects „Revitalization of degraded parts of the city - development of the area of Podzámce in Wąbrzeźno.”

The opening of the park is scheduled for 2021. There will be a playground for children aged 3 - 12, a rehabilitation and recreation area, a skate park, a basketball court, a road town with board games and a barbecue area. For lovers of adventure, two rope parks and a trampoline track will be built.

The project was taken care of in the smallest detail. Apart from the attractions, the park's landscape will also change, there will be carpet lawns, benches, walls, fences, slopes, granite edges, and natural aggregate surfaces. The investment also includes the construction of a hexagonal gazebo, a Combo OCR cage, and the construction of a zip-line - rope slide on a natural hill.

The Amphitheater, located right next to the beach, was built in the 1970s. The facility was built thanks to the work of the residents of Wąbrzeźno during social activities popular in People's Poland.

At that time, places for the audience (wooden benches) were created, as well as a wooden, roofed stage. The amphitheater was renovated in 2001, but the growing needs of the public and standards contributed to the reconstruction in 2015.

The new facility is a concert venue in the summer season and on the occasion of holidays. The stage in Wąbrzeska is hosted by local and well-known artists. It is a place of games and competitions. The amphitheater has an area of approx. 410 m². It is a stage with a roof as well as social, technical and utility rooms. The amphitheater is equipped with installations: plumbing, electricity, sound, video and audio transmission, security monitoring, and external lighting. The stairs were rebuilt and a disabled descent is included. The area is lit and monitored.

In Wąbrzeźno there are approx. 14 km of walking and cycling paths. They are connected into one circle of kłóra, they surround the borders of the center and extend between Lake Zamkowy and Lake Sitno. The path was built to connect recreational areas. Along this route, you can encounter fit parks, recreation areas, viewing platforms and fishing positions. It is a path that serves both athletes and families with children. The playgrounds are particularly important and numerous in Wąbrzeźno.

Zamkowe Lake - Amphiteatr

Nad Jeziorem Zamkowym - Amfiteatr

Osadzony tuż przy plaży Amfiteatr powstał już w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Obiekt zbudowano dzięki pracy mieszkańców Wąbrzeźna podczas popularnych w Polsce Ludowej czynów społecznych.

Powstały wówczas miejsca dla publiczności (drewniane ławy), a także drewniana, zadaszona scena. Renowację amfiteatr przechodził już w 2001 roku, lecz rosnące potrzeby publiczności i standardy przyczyniły się do przebudowy w 2015.

Nowy obiekt w sezonie letnim oraz z okazji świąt jest miejscem koncertów. Na wąbrzeskiej scenie goszczą lokalni jak i znani w całej Polsce artyści. To miejsce zabaw i konkursów. Amfiteatr ma powierzchnię ok. 410 m². To scena wraz z zadaszaniem oraz pomieszczenia socjalne, techniczne i gospodarcze. Amfiteatr wyposażony jest w instalacje: wodno-kanalizacyjną, elektryczną, nagłaśniającą, przesyłu wizji i fonii, monitoringu bezpieczeństwa a także oświetlenia zewnętrznego. Przebudowane zostały schody i uwzględnione zejście dla osób niepełnosprawnych. Teren jest oświetlony i monitorowany.

Na terenie Wąbrzeźna jest ok. 14 km ścieżek pieszo-rowerowych. Połączone są w jedną pętlę która okala granice centrum i rozpościera się między jeziorem Zamkowym a Jeziorem Sitno. Ścieżka wybudowana została aby łączyć tereny rekreacyjne. Jadąc tą trasą, można napotkać fit parki, miejsca wypoczynku, platformy widokowe oraz stanowiska dla wędkarzy. To ścieżka, która służy zarówno sportowcom, jak i rodzinom z dziećmi. Szczególnie ważne i liczne w Wąbrzeźnie są place zabaw.

Jednym z projektów budżetu obywatelskiego, które realizowaliśmy w ramach 6. edycji, była budowa dwóch tężni solankowych. Obiekty stanęły w parku Wąbrzeskiego Domu Kultury i nad Jeziorem Zamkowym (między mostem a plażą) w grudniu minionego roku.

Tężnie

Jednym z projektów budżetu obywatelskiego, które realizowaliśmy w ramach 6.edycji, była budowa dwóch tężni solankowych. Obiekty stanęły w parku Wąbrzeskiego Domu Kultury i nad Jeziorem Zamkowym (między mostem a plażą) w grudniu 2020 roku.

Tężnie solankowe to drewniane konstrukcje, wyposażone w pompę, która rozprowadza solankę po gałązkach tarniny. Mikroskopijne kropelki, które unoszą się w powietrzu tworzą naturalny, leczniczy aerozol solny. Wytwarzany w ten sposób specyficzny mikroklimat wspomaga leczenie chorób dróg oddechowych, pomaga w oczyszczaniu płuc, działa profilaktycznie. Z tężni będzie można korzystać przez wszystkie ciepłe miesiące.

Obiekty znajdują się w parku Wąbrzeskiego Domu Kultury i nad Jeziorem Zamkowym, między mostem a plażą.

One of the civic budget projects that we implemented as part of the 6th edition was the construction of two brine graduation towers. The facilities were built in the park of the Wąbrzeski House of Culture and on Lake Zamkowe (between the bridge and the beach) in December 2020.

Brine graduation towers are wooden structures, equipped with a pump that distributes brine over black-thorn branches. The microscopic droplets floating in the air create a natural, healing salt spray. The specific microclimate created in this way supports the treatment of respiratory diseases, helps to cleanse the lungs, and has a preventive effect. You will be able to use the graduation towers during all warm months.

The facilities are located in the park of the Wąbrzeski House of Culture and on Lake Zamkowe, between the bridge and the beach.

Wąbrzeźno - Kuby Sportowe

Wąbrzeźno - Kuby Sportowe

Wąbrzeźno is about the culture of sport. Sports clubs are thriving here, teaching new generations discipline, respect and values as does not bring an active lifestyle and passions associated with it.

■ THE UNIA WĄBRZEŹNO MUNICIPAL SPORTS CLUB was established in the fall of 1950 as a sports club at Pomorskie Zakłady Tworzyw Sztucznych. Thanks to the support of one of the largest industrial plants in Pomerania at the time, Unia quickly joined the group of the best teams in the region. currently, it is successfully involved in youth training. Over 150 players train in the club, and the youngest players start their adventure with the ball at the age of 5-6. The 70-year history of the Union is not only about football. in individual years, the club ran, among others sections of ice hockey, volleyball, basketball, handball and athletics. Currently, in addition to football, there is also a strength sports section, whose players successfully compete on the national arena.

■ THE VAMBRESIA WĄBRZEŹNO student sports club has been operating since 1995. He runs ball sections for girls. Vambresia's teams successfully perform in national and international tournaments. The players are appointed to the provincial team, the Polish national team, they successfully continue their careers in other clubs in Poland and around the world.

Wąbrzeźno szczyty się kulturą sportu. Prężnie działają tu kluby sportowe, ucząc nowe pokolenia dyscypliny, szacunku i wartości, jakie niesie ze sobą aktywny tryb życia i pasje z nim związane.

■ MIEJSKI KLUB SPORTOWY UNIA WĄBRZEŹNO został założony jesienią 1950 roku jako koło sportowe przy Pomorskich Zakładach Tworzyw Sztucznych. Dzięki wsparciu jednego z największych ówczesnie zakładów przemysłowych na Pomorzu., Unia szybko dołączyła do grona najlepszych drużyn w regionie. Obecnie z dużym powodzeniem zajmuje się szkoleniem młodzieży. W klubie trenuje ponad 150 zawodników, a najmłodszy adepci rozpoczynają przygodę z piłką już w wieku 5-6 lat. 70 - letnia historia Unii to nie tylko piłka nożna. W poszczególnych latach klub prowadził m. in. sekcje hokeja na lodzie, siatkówki, koszykówki, piłki ręcznej i lekkiej atletyki. Aktualnie, prócz piłki nożnej, prowadzona jest również sekcja sportów siłowych, której zawodnicy z powodzeniem starują na arenie ogólnopolskiej.

■ UCZNIOWSKI KLUB SPORTOWY VAMBRESIA WĄBRZEŹNO działa od 1995 roku. Prowadzi sekcje piłki ręcznej dla dziewcząt. Zespoły Vambresii z powodzeniem występują w turniejach ogólnopolskich oraz międzynarodowych. Zawodniczki powoływane są do kadry wojewódzkiej, reprezentacji Polski, z powodzeniem kontynuują karierę w innych klubach w Polsce i na świecie.

■ THE SPORTS AND MARTIAL ARTS CLUB IN WĄBRZEŻNO has been operating since 2001, before that, since 1989, it operated as the Kyokushin Karate Section of MKS Unia Wąbrzeźno. The club raised many medalists of the Polish Kyokushin Karate Championships, organized competitions and actively participated in the sports life of the region. In the Club, a lot of emphasis is placed on upbringing, etiquette and values such as respect for elders, courtesy, avoiding aggressive behavior, respect for the rival. All elements of training are aimed at martial arts, self-defense and improving physical fitness. Currently, about 40 karate practice in three groups, the youngest are 5-6 years old.

■ AKADEMIA SPORTU 338 GRACIE BARRA WĄBRZEŻNO CLUB was established in December 2010. Young athletes take part in the most important BJJ and MMA tournaments every year. Currently training is conducted by black, brown and purple BJJ stripes. The club was promoted to the rank of the BJJ academy and adopted the name of the Sports Academy 338 (from the founder of the club - 338 members of the black belt BJJ and numbers, including children's groups, over 60 people. The mission of the Sports Academy 338 is the sports development of club members, training and learning a healthy lifestyle, promoting martial arts among children, adolescents and adults.

■ WĄBRZESKIE RUGBY ASSOCIATION WEREVOLVES CLUB has been operating since 2015. He represents Wąbrzeźno at the Rugby 7 Tournaments. The club's players also played for the Polish Rugby League in the Poland-Sweden match and Poland-Norway match. Since 2019, the volleyball section of the WSR has also been operating here. There is also, as part of the civic budget, Siatkaskie Kindergarten of the WSR.

Sport Clubs

Kluby Sportowe

Kluby Sportowe

■ WĄBRZESKI KLUB SPORTÓW I SZTUK WALKI funkcjonuje od 2001 roku, wcześniej od 1989 roku działał jako Sekcja Karate Kyokushin MKS Unia Wąbrzeźno. Klub wychował wielu medalistów Mistrzostw Polski Kyokushin Karate, organizował zawody oraz aktywnie uczestniczył w życiu sportowym regionu. W klubie bardzo duży nacisk kładzie się na wychowanie, etykietę i takie wartości jak; poszanowanie starszych, uprzejmość, unikanie zachowań agresywnych, szacunek dla rywala. Wszystkie elementy treningu mają na celu sztukę walki, samoobronę oraz poprawienie sprawności fizycznej. Obecnie w trzech grupach ćwiczy około 40 karateków, najmłodszy mają po 5-6 lat.

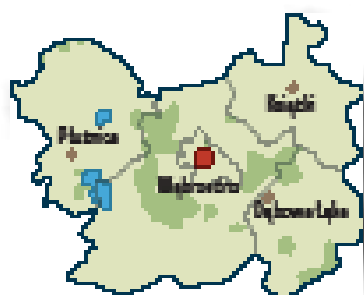
■ AKADEMIA SPORTU 338. Klub Gracie Barra Wąbrzeźno powstał w grudniu 2010 r. Młodzi sportowcy co roku startują w najważniejszych turniejach BJJ i MMA. Aktualnie treningi prowadzą czarny, brązowy i purpurowe pasy BJJ. Klub awansował do rangi akademii BJJ i przyjął nazwę Akademia Sportu 338 (od założyciela klubu - 338 polskiego czarnego pasa BJJ) i liczy, łącznie z grupami dziecięcymi, ponad 60 osób. Misją Akademii Sportu 338 jest rozwój sportowy klubowiczów, wyszkolenie i nauka zdrowego stylu życia, propagowanie sportów walki wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

■ WĄBRZESKIE STOWARZYSZENIE RUGBY WEREVOLVES. Klub działa od 2015 roku. Reprezentuje Wąbrzeźno na Turniejach Rugby 7. Zawodnicy klubu grali też w reprezentacji Polski Rugby League w meczu Polska- Szwecja oraz w meczu Polska- Norwegia. Od 2019 roku funkcjonuje tu również sekcja siatkówki WSR. Działa też - w ramach budżetu obywatelskiego- Siatkaskie Przedszkole z WSR.

Wąbrzeski County

Starostwo Powiatowe w Wąbrzeźnie The County Office in Wąbrzeźno

ul. Wolności 44, 87-200 Wąbrzeźno
tel. 56 688 24 51 do 57, fax 56 688 27 59
www.wabrzezno.pl, e-mail: starostwo@wabrzezno.pl

gminy/community:

Dębowa Łąka, Książki, Płużnica, Wąbrzeźno

miasta/towns:

Wąbrzeźno

The area of Wąbrzeźno County is characterized by rich environmental assets, which beside fertile soil, include forest complexes, varied landscape, and postglacial lakes.

Wąbrzeźno County is one of the oldest units of self-government in the country. It is located in the central part of the voivodeship, in the heart of the historic Chełmno Land. Several transport routes and the electrified railway line, carrying passenger and freight traffic, run through its territory.

The county's economy is of agricultural and industrial character. Farmland constitutes 93% of its area, and arable land more than 83%. The size of an average agricultural holding in the county is 17.48 ha (the data derived from the General Agricultural Census for 2010), while the voivodeship's average is 14.18 ha. A particularly advantageous farm size structure occurs in the communes of Płużnica and Dębowa Łąka. Arable crops are dominated by cereals, which account for 77% of the total sown area.

Pig breeding predominates in animal production, which makes Wąbrzeźno County an important supplier of food in the Kuyavian-Pomeranian Voivodeship. The agricultural character of the county contributes to the growth of agro-food industry and the production of healthy foods. The county's economy develops in three sectors: the chemical sector, food, and mechanical engineering. New investments are being implemented mainly in the trade and services sectors.

Powiat Wąbrzeski

powierzchnia / area: 501,31 km²
populacja / population: 34 823 osób/people
gęstość zaludnienia / population density: 69,4 os./km²

Obszar Powiatu Wąbrzeskiego odznacza się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego, na który, obok urodzajnych gleb, składają się kompleksy leśne, urozmaicony krajobraz oraz jeziora polodowcowe.

Powiat wąbrzeski należy do najstarszych jednostek samorządowych w kraju. Usytuowany jest w centralnej części województwa, w samym środku historycznej Ziemi Chełmińskiej. Przebiega tędy kilka drogowych tras komunikacyjnych, zelektryfikowana linia kolejowa, obsługująca ruch pasażerski i towarowy.

Gospodarka powiatu ma charakter rolniczo-przemysłowy. Użytki rolne stanowią około 93% powierzchni, w tym grunty orne ponad 83%. Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego powiatu wynosi 17,48 ha (dane z Powszechnego Spisu Rolnego 2010), średnia dla województwa wynosi 14,18 ha. Szczególnie korzystna struktura wielkościowa gospodarstw występuje w gminach Płużnica i Dębowa Łąka. W uprawach polowych dominują zboża, które w strukturze stanowią 77% ogólnej powierzchni zasiewów.

W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej, dzięki czemu powiat odgrywa istotne znaczenie w produkcji żywności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Rolniczy charakter stwarza dogodne warunki dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego oraz produkcji zdrowej żywności. Gospodarka powiatu rozwija się w trzech dziedzinach: chemicznej, maszynowej i spożywczej. Nowe inwestycje realizowane są głównie w sektorze handlu i usług.

Wąbrzeski County

An investment area in Wałycz in the commune of Ryńsk, included in the Pomeranian Special Economic Zone, is at present one of the most important projects supported by the county authorities. The authorities seek to stimulate the development of local businesses and to implement solutions leading to the creation of new jobs.

The surroundings of Lake Zamkowe in Wąbrzeźno and Lake Wieczno in Przydworze have a well-developed tourist infrastructure. The lakes are sanctuaries of peace and quiet, and are favored by local anglers. The fact that Wąbrzeźno is situated among three lakes, Zamkowe, Frydek and Sitno, is an extremely favorable circumstance for the development of tourism. Among the legally protected nature monuments and parks, the most outstanding ones are the protected landscape area „Zgniłka-Wieczno-Wronie” and the Pomeranian beech reserve in Wronie.

Gothic monuments of architecture are the most numerous historical buildings in the county, mainly village churches, built of stone or stone and brick. The oak and yew wooden church in Jarantowice from 1785 is a unique example of sacral architecture. Other remarkable buildings are the late-Classicalist palace in Dębowa Łąka from the mid-19th century, the manor estate in Działowie, the palace and park in Niedźwiedź, the manor and park in Orłowo, and the manor, the outhouse, and the park in Ryńsk.

Powiat Wąbrzeski

www.zpuh-v.pl

Z.P.U.
HYDRO - VACUUM
Wąbrzeźno Sp. z o.o.

ZPU Hydro-Vacuum Wąbrzeźno Sp. z o.o. to dynamicznie rozwijający się lider w branży produkcji zbiorników na rynku Polskim i Europy zachodniej. Głównym profilem produkcji firmy są zbiorniki hydroforowe i zbiorniki ciśnieniowe w szerokiej gamie pojemności oraz ciśnień. Na przestrzeni ostatnich lat, ciągła modernizacja parku maszynowego, pozyskiwanie nowych technologii i szeroko pojętych inwestycji stworzyło olbrzymie pole do realizacji jednostkowych projektów i zwiększyło konkurencyjność firmy. Nasze zbiorniki posiadają certyfikaty oraz deklaracje zgodności z odpowiednimi dyrektywami umożliwiającymi sprzedaż i stosowanie na terenie Unii Europejskiej. Niezbędne dokumenty potwierdzające jakość, niezawodność oraz zgodność z odpowiednimi przepisami wystawiane są przez renomowane jednostki notyfikujące: **UDT-CERT** nr 1433, **TÜV NORD** nr 0045, 2274. Produkujemy zbiorniki ciśnieniowe wg przepisów - WUDT/UC/2003, AD2000 Merkblatt, EN 286-1, EN 13445 oraz dyrektyw - 2014/68/UE, 2014/29/UE.

Kierowanie i prowadzenie procesów projektowo - produkcyjnych w firmie oparte jest o Zintegrowany System Zarządzania Jakością, Środowiskiem, Bezpieczeństwem i Higieną Pracy oraz Zapewnienia Jakości w Spawalnictwie zgodny z normami ISO 9001, ISO 14001, PN-EN-18001, EN ISO 3834-2, co potwierdzone jest certyfikatami firm audytorskich.

ZPU Hydro-Vacuum Wąbrzeźno Sp. z o.o. to potencjał intelektualny i duże możliwości produkcyjne. Jesteśmy w stanie zaspokoić kompleksowe potrzeby klientów, a to co nas wyróżnia na tle innych producentów to indywidualne podejście do klienta, elastyczność w doborze i konstruowaniu nietypowych zbiorników, fachowe doradztwo, serwis oraz krótkie terminy realizacji.

ZPU HYDRO-VACUUM Wąbrzeźno Sp. z o.o.
ul. 1-go Maja 71, 87-200 Wąbrzeźno
tel. 56 688 15 91, 56 688 15 92, fax. 56 688 22 77

www.zpuh-v.pl
www.facebook.com/ZPUHV
zpusprzedaz@hv.pl

GRUPA
psb

**POLSKIE SKŁADY
BUDOWLANE**

GRUPA
psb

MRÓWKA

GRUPA
psb

PROFI

PSB MRÓWKA

Grupa PSB działa na rynku od 22 lat, jest największą i najszybciej rozwijającą się siecią hurtowni materiałów budowlanych oraz marketów „dom i ogród” w Polsce.

Sieć GRUPA PSB to:

296
składów budowlanych

320
sklepów PSB Mrówka

70
placówek PSB Profi

Zdecydowana większość tych placówek to liderzy na swoich rynkach lokalnych.

PSB Mrówka, PSB Profi Zakliczyn

PSB Mrówka Kwidzyn

Centrum Logistyczne Wąbrzeźno

www.grupapsb.com.pl • www.mrowka.com.pl

Razem tworzymy
rozwojowe rolnictwo

Środki ochrony roślin

Nawozy mineralne

Materiał siewny

Pasze i koncentraty

Pakowanie plonów

Skup płodów rolnych

www.ampol-merol.pl

Polska Firma

**Już 30 lat
łączymy pokolenia
pasją do rolnictwa!**

www.agrosiec.pl

AGRO-SIEĆ

Centrum Szkoleń BHP

Istniejemy od 1988 r.

instalacje C.O. i wod-kan
instalacje gazowe
pompy ciepła, klimatyzacja, wentylacja
kotłownie gazowe
instalacja węzłów cieplnych
instalacje fotowoltaiczne
serwis kotłów gazowych, olejowych pomp
ciepła klimatyzacji
instalacje przemysłowe

P.U.H. Zbigniew Rydziński

Czystochleb 111, 87-200 Wąbrzeźno

Tel. 602 125 485 / 056 688 12 21

puhzbigniew@gamil.com

COLLEGE
Akademia Nauki
i Techniki Jazdy-
Krzysztof Chojnicki

Wibrobet

Ergis

Firma z rodzinnymi tradycjami z długoletnim stażem tj. 30 lat działalności na lokalnym rynku, zajmująca się głównie prowadzeniem sklepów z art. Spożywczymi oraz przemysłowymi. Dzięki długoletniemu doświadczeniu, zadowoleniu klientów zdołała się już wpisać na stałe w obraz miasta. Firma założona w 1990 r. przez Benedykta Janickiego (Ojca obecnego właściciela) prowadzona oraz rozwijana, po czym w 1998 r. przekazała nasynowi tj. Jarosławowi Janickiemu, firma prosperuje oraz się rozwija do dnia dzisiejszego...

ul. Tysiąclecia 2a, ul. Akacyjowa 7,
ul. Wolności 49b, ul. Bolesława Szczuki 1
87-200 Wąbrzeźno

nivelo

Firma Budowlana

OFERTA FIRMY OBEJMUJE:

KOMPLEKSOWE WYKONAWSTWO OBIEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH
BUDOWA HAL I BUDYNKÓW SOCJALNO-BIUROWYCH
BUDOWA INFRASTRUKTURY OBIEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH
WYKONAWSTWO PLACÓW WRAZ Z ODWODNIENIEM
ORAZ ZBIORNIKÓW P-POŻ,
NIWELACJA GRUNTÓW POD BUDOWĘ
NAPRAWA, MODERNIZACJA I REMONTY BUDYNKÓW I BUDOWLI
UKŁADANIE ŚCIEŻEK ROWEROWYCH ORAZ CHODNIKÓW
I PODJAZDÓW Z KOSTKI BRUKOWEJ
oraz inne prace budowlane i wykończeniowe.

SERDECZNIE ZAPRASZAMY DO KONTAKTU:

Bogdan Lewandowski
ul. Wolności 92, 87-200 Wąbrzeźno
Zaplecze sprzętowo-magazynowe:
ul. 11 Listopada 22 (przy obwodnicy)
tel. kom. 605 739 225,
603 103 120,
695 587 812
e-mail: nivelo@wp.pl

**Naszym obecnym klientom kojarzymy się
z solidnością i fachowością prac oraz terminowością ich realizacji.**

Jesteśmy firmą rodzinną. Nasz zakład istnieje od 1983 r. Zajmujemy się przetwarzaniem tworzyw sztucznych metodą wtrysku i wytłaczania, ponadto obróbką metali metodą skrawania.

Posiadamy bogaty i nowoczesny park maszynowy, wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników.

OFERTA:

przetwórstwo tworzyw • wtryskarki • wytłaczarki
tokarki CNC • obróbka metali • frezarki wieloosiowe CNC
tokarki wielozadaniowe • prasy hydrauliczne • tokarki CNC
automaty tokarskie • automaty tokarskie • prasy mimośrodowe

Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych

Cymbark 34, 87-200 Wąbrzeźno
tel. 56 688 28 77, tel./fax 56 688 05 95

www.kiwa.pl

ZAKŁAD ŚLUSARSKO - HYDRAULICZNY JERZY KRAJNIK

O FIRMIE

Działamy na rynku od 1987 roku. Siedziba naszej firmy znajduje się w Wąbrzeźnie przy ulicy Macieja Rataja 1. Podstawowym zakresem naszej działalności są usługi ślusarskie. Zapewniamy terminowość oraz wysoką jakość naszych usług przy wykorzystaniu najnowszych technologii. Podczas wszystkich lat działalności nasza firma zrealizowała szereg usług, zleczanych przez klientów. Jesteśmy przedsiębiorstwem solidnym i rzetelnym.

Specjalnością naszej firmy jest budowa hal oraz produkcja rozmaitych konstrukcji stalowych. Profesjonalizm naszej kadry pracowniczej, potwierdzony jest Świadectwem Kwalifikacyjnym Instytutu Spawalnictwa w Gliwicach. Dzięki niemu posiadamy uprawnienia niezbędne do tego, by móc produkować oraz naprawiać konstrukcje stalowe, zgodnie normą PN-M-69009.

Pracująca w naszej firmie kadra to zespół młodych, dynamicznych ludzi, którzy posiadają wiedzę oraz umiejętności, pozwalające na wykonywanie najwyższej jakości spawanych konstrukcji, takich jak hale stalowe, czy wiaty rolnicze. Dzięki posiadanej wiedzy i znakomitej organizacji pracy produkujemy konstrukcje stalowe, w zależności od rodzaju nawet do 100 ton miesięcznie. Ścisła współpraca z biurami konstruktorskimi, doświadczenie w produkcji i montażu oraz ogromne możliwości technologiczne pozwalają nam na oferowanie Państwu konstrukcji stalowych doskonałej jakości, dostarczanych zawsze w terminie i w atrakcyjnych cenach.

KONTAKT

Zakład Ślusarsko - Hydrauliczny
Jerzy Krajnik

87-200 Wąbrzeźno
ul. Macieja Rataja 1
NIP 878-121-88-72

www.zshkrajnik.pl

Krajnik Jerzy
mobile: 6 01-976-042
zshkrajnik@wp.pl
mobile: 6 01-976-042

